

HVORDAN STRAFFERETTSPLEIEN OG BARNEVERNET HÅNDTERER UNGE KRIMINELLE

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 579
Leveringsfrist: 25.11.2009

Til sammen 17 987 ord

24.11.2009

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	Oppgavens problemstilling.....	1
1.2	Relevante bemerkninger.....	1
1.3	Avgrensninger.....	3
2	<u>RETTSKILDER</u>	5
2.1	Relevante rettskilder.....	5
2.2	Særlig om menneskerettighetene.....	6
2.3	Særlig om fylkesnemnda.....	7
3	<u>VIKTIGE HENSYN I FORHOLD TIL BARN SOM HAR BEGÅTT EN KRIMINELL HANDLING</u>	9
3.1	Strafferettslige hensyn.....	9
3.2	Barnevernrettslige hensyn under tvangsplassering.....	10
3.2.1	Relevans.....	10
3.2.2	Barnets beste.....	10
3.2.3	Det mildeste inngreps prinsipp.....	13
4	<u>KARTLEGGING OG ETTERFORSKNINGSSTADIET – VURDERING AV SAKSFORHOLDET</u>	14
4.1	Strafferett.....	14
4.1.1	Etterforskningen.....	14
4.1.2	Tiltalebeslutningen.....	15

4.2	Barnevern.....	16
4.3	Samarbeidet mellom påtalemyndigheten/politiet og barnevernet – informasjonsutveksling.....	16
4.3.1	Påtalemyndighetens informasjonsplikt og barnevernets behandling av denne informasjonen.....	16
4.3.2	Forholdet mellom informasjonsplikten/samarbeidet og taushetsplikten.....	19
5	<u>VILKÅR FOR FENGSLING ELLER TVANGSPASSERING.....</u>	22
5.1	Strafferetten.....	22
5.1.1	Pågrep og fengsel.....	22
5.2	Barnevernretten.....	25
5.2.1	Barnevernloven §4-24.....	25
5.2.1.1	Første alternativ: ”alvorlig eller gjentatt kriminalitet”.....	28
5.2.1.2	Annet alternativ: ”ved vedvarende misbruk av rusmidler”.....	29
5.2.2	Rettsvirkninger av bestemmelsen.....	29
5.2.3	Hvem bestemmelsen gjelder for?.....	32
5.2.4	Frivillighet/ tvang?.....	33
5.2.5	Akuttvedtak.....	34
6	<u>VARIGHET OG PLASSERINGSMULIGHETER.....</u>	37
6.1	Straff og straffutmåling.....	37
6.1.1	Betinget dom.....	39
6.1.2	Påtaleunntatelse og ungdomskontrakt.....	40
6.1.3	Samfunnsstraff.....	41
6.1.4	Konfliktråd.....	43
6.1.5	Andre alternative straffreaksjoner for unge lovbytere.....	44
6.2	Begrensinger i straffen for unge lovbytere.....	48
6.3	Straffgjennomføringen for unge kriminelle.....	50
6.4	Barnevernloven.....	51
6.4.1	Hvilke institusjoner brukes ved tvangs plassering.....	51
6.4.2	Varighet av institusjonsopphold.....	52

6.4.2.1	Korttidsplassering	52
6.4.2.2	Langtidsplassering	53
6.5	Fengsel vs. tvangsplassering på institusjon	54
7	<u>FORBUDET MOT DOBBELSTRAFF .....</u>	58
8	<u>AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....</u>	62
9	<u>LITTERATURLISTE .....</u>	63
9.1	Lover.....	63
9.1.1	Norske lover	63
9.1.2	Traktater o.l	63
9.2	Forarbeider og etterarbeider	63
9.3	Forskrifter.....	64
9.4	Rettspraksis.....	64
9.4.1	Norske Dommer.....	64
9.4.2	Fylkesnemndsavgjørelser	65
9.4.3	Internasjonale dommer	65
9.5	Litteratur.....	65
9.6	Rundskriv.....	66
9.7	Annet.....	67

1 INNLEDNING

1.1 Oppgavens problemstilling

Når et barn begår en straffbar handling kan både barnevernet og rettsvesenet iverksette tiltak. I denne avhandlingen vil jeg redegjøre for de ulike bestemmelsene i barnevernretten og strafferetten som er relevante når barn begår en kriminell handling.

Disposisjonen for oppgaven blir å gjennomgå saksgangen kronologisk i forhold til strafferettspleien og barnevernet når det gjelder barn som begår en straffbar handling. De alternative tiltakene som strafferettspleien har iverksatt overfor unge lovbrøyttere vil bli gjennomgått. Gjennom hele oppgaven vil jeg også se på hvordan samarbeidet mellom barnevernet og politi/påtalemyndighet/domstolene fungerer.

1.2 Relevante bemerkninger

Et viktig juridisk skille mellom voksen og barn går ved myndighetsalderen. I Norge er myndighetsalderen 18 år, jfr. vergemålsloven av 22.april 1927 nr.3 §1. I FNs konvensjon om barnets rettigheter (heretter BK) art.1 heter det at barn er "... ethvert menneske under 18 år...", med mindre nasjonal lovgivning setter en lavere grense.

En straffbar handling er en handling som er belagt med straff. Straff er definert som et onde som staten tilføyer en lovovertreder på grunn av lovovertrædelsen, i den hensikt at han skal føle det som et onde.¹ For å kunne bli straffet etter norsk lov er det fire straffbarhetsvilkår som må være tilstede. Det må være et straffebud som passer på handlingen, det må

---

¹ Rt.1977 s.1207 (s.1209).

foreligge subjektiv skyld hos gjemingsmannen, det må ikke foreligge noen straffrihetsgrunn og handlingen må være foretatt av en tilregnelig person.

Politiet og påtalemyndigheten retter fokus mot handlinger utført i strid med norsk lov. Lovbruddene blir etterforsket og straffet for samfunnets og offerets skyld. Barnevernet har på den andre siden fokus på barnets totale situasjon, og at hjelp skal ytes på bakgrunn av og ut fra det enkelte barns behov. Tiltak og inngrep blir satt i verk for individets skyld.² På tross av disse forskjellene må påtalemyndigheten/politiet og barnevernet samarbeide og bistå hverandre med problemene rundt barne- og ungdomskriminalitet. De har en konsensus om at det er viktig å stanse en lovbrytende utvikling, og få i stand tiltak og ordninger som kan støtte opp rundt et barn som har begått en kriminell handling. Viktigheten av et godt samarbeid og informasjonsutveksling mellom organene blir påpekt i Rt.2003 s.1827.

Et viktig skille til andre tiltak etter barneverntjenesteloven, er at det i oppgavens omtalte tilfeller alltid er barnets egen atferd som danner grunnlaget for en inngrepen fra myndighetenes side, og ikke den manglende omsorgen fra foreldrene.

For et barn mellom 15 og 18 år som har begått en straffbar handling kan som utgangspunkt både tvangsplassering i institusjon etter barnevernloven av 17.juli 1992 nr.100 (heretter bvl.),§4-24 og §4-25 og straff etter straffeloven av 22.mai 1902 nr.10(heretter strl.) anvendes.³ Det er derfor et viktig spørsmål om både barnevernet og strafferettspleien i en enkeltsak kan gå inn og eventuelt sette i verk tiltak når et barn har begått en kriminell handling. Et tiltak etter bvl.§4-24 om tvangsplassering av barn på institusjon vil være et supplement eller komme i stedet for alminnelig straffeforfølgning. I de mest alvorlige sakene kan en ungdom først bli tvangsplassert i barneverninstitusjon før han også blir fengslet. Praksis viser at siden det som regel tar lang tid å få berammet en

---

² NOVA rapport 5/2009.

³ Dobbeltstraff drøftes i kap.7.

hovedforhandling i en straffesak, igangsetter barneverntjenesten tiltak før en eventuell straffesak kommer opp.

Om barnet skal tvangsplasseres på institusjon med hjemmel i bvl.§4-24 avgjøres etter en totalvurdering av barneverntjenesten, og om straff skal benyttes avgjøres av påtalemyndighetene og dommerne.

1.3 Avgrensninger

Hovedfokus i denne avhandlingen er å se på de tilfellene hvor barn har begått en straffbar handling.

Bvl.§4-24 tredje alternativ ”på annen måte” gir adgang til å tvangsplassere et barn med alvorlige atferdsvansker på tilsvarende måte som de andre alternativene ”ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet” og ”ved vedvarende misbruk av rusmidler”⁴. Ordlyden gir liten veiledning i hva alternativet ”på annen måte” innebærer. I Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s.60 er dette alternativet omtalt som en ”...annen form for utpreget normløs atferd...”. Som blant annet omfatter prostitusjon og gatebarn.⁵ Fylkesnemnda har vurdert ”på annen måte” til å omfatte blant annet uvanlig og seksualisert atferd. Det samme gjelder hvor barnet har falt ut av skolen, er mye borte fra hjemmet, stadig er i ulike konflikter og har en promiskuøs atferd.⁶ Det er etter dette klart at ”på annen måte” ikke omfatter at en kriminell handling som er straffbar etter norsk rett, og faller derfor utenfor oppgaven.

Videre er det naturlig å avgrense oppgaven mot barn som er under den kriminelle lavalder da min oppgave vil omhandle reaksjonen på den kriminelle atferden. Etter strl.§46 kan ingen ”straffes for handling foretatt før det fylte 15 år.” Personer som er under 15 år regnes

---

⁴ Bvl.§4-24 blir redegjort for i pkt.5.2.1 flg.

⁵ Innst.O.nr.80(1991-1992) s.29.

⁶ Jfr. FNV 2008-683-OSL og FNV 2008-282-OSL.

ikke for å være strafferettslig tilregnelige, og kan følgelig ikke straffes. I strafferetten er det derfor størst fokus på barn som er strafferettslig tilregnelige. Tiltak etter barnevernloven kan derimot omhandle alle barn fra de er nyfødt til de er 18 år, jfr. bvl. §1-3. I visse tilfeller kan også vedtak opprettholdes etter fylte 18 år, jfr. §§1-3 2.ledd og 4-24 3.ledd. Siden dette er en oppgave som fokuserer på to ulike organers håndtering av unge kriminelle, begrenses oppgaven til å omhandle barn mellom 15 og 18 år.

Det finnes forebyggende tiltak som kan iverksettes av politiet for å hindre fremtidig kriminalitet blant unge personer, jfr. politiloven av 4.august 1995 nr.53 §13 4.og 5.ledd. Av plassmessige hensyn velger jeg ikke å omtale disse nærmere.

Ettervern har betydning for videre normstyring etter institusjonsplassering. Det samme har tilbakeføringsgarantien til samfunnet etter endt fengselsstraff. Oppgavens omfang tillater derimot ikke en redegjørelse av dette.

Det historiske perspektivet blir utelatt i denne oppgaven, dette fordi avhandlingen er nåtids og fremtidsrettet.

2 Rettskilder

2.1 Relevante rettskilder

Oppgaven vil i utgangspunktet omhandle strafferett, både det materielle og det prosessuelle, samt barnevernrett. Ettersom både politiet og barneverntjenesten regnes som forvaltningsorganer etter forvaltningsloven av 10.02.1967 (heretter fvl.) §1, vil også forvaltningsrettslige regler være relevante.

I denne avhandlingen vil jeg flere steder benytte straffeloven av 20.mai 2005 nr.28 (heretter kalt strl.2005). Denne nye straffeloven er vedtatt, men har enda ikke trådt i kraft.

Spørsmålet blir derfor hvor stor rettskildemessig relevans den har, da det i utgangspunktet kun er ikrafttrådte lover som skal ha relevans og kunne brukes av domstolene. Flere av de bestemmelsene fra strl.2005 jeg skal anvende er uttrykk for lovgivers syn i dag, og er også i hovedsak innenfor rammen av gjeldende straffelov. Spesielt strl.2005 §33⁷ baserer seg på gjeldende rettspraksis og Barnekonvensjonen art.37 litra b, som er norsk rett. Etter dette mener jeg de bestemmelser fra strl.2005 jeg skal benytte i min avhandling har stor relevans før loven er trådt i kraft.

Bestemmelsene om tvangsplassering av et barn som har begått en kriminell handling i bvl.§4-24 og §4-25 innebærer en form for frihetsberøvelse. Legalitetsprinsippet er derfor særs viktig i så måte. Det samme gjelder naturlig nok etter straffeloven og straffeprosessloven, jfr. Grunnloven §96 "ingen kan dømmes uten etter Lov".

Legalitetsprinsippet innebærer et krav om klar lovhjemmel, og på legalitetsprinsippets område må man videre være tilbakeholden med en for utvidende tolkning av bestemmelsen. Det vil si at utgangspunktet for tolkningen av bestemmelsen er å bruke en naturlig språklig forståelse. Gir ikke ordlyden tilstrekkelig veiledning må det søkes veiledning for tolkningen i andre rettskilder som blant annet forarbeider, rettslige avgjørelser og juridisk litteratur. Det å utøve tvang og frihetsberøvelse er et inngrep i ens

---

⁷ Jfr. bla.Rt.2007 s.252 som finner støtte for sin avgjørelse i strl.2005(14).

personlige sfære, og må dermed utøves med forsiktighet. Av denne grunn blir forutberegnelighet og rettsikkerhet ekstra viktig.

I mitt arbeid med oppgaven har jeg vært i kontakt med representanter fra Barnevernvakten i Oslo og Politidirektoratet. Jeg mener disse ikke-rettslige kildene er viktig og har stor relevans for denne avhandlingen, da de snakker av erfaring på et område som baserer seg mye på saksbehandlingspraksis.

2.2 Særlig om menneskerettighetene

For å styrke menneskerettighetenes stilling i Norge ble menneskerettsloven vedtatt 21.mai 1999. De mest sentrale menneskerettighetskonvensjonene som er inkorporert gjennom menneskerettsloven, og som har betydning i forhold til oppgavens tema er Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (heretter EMK) og den senere inkorporerte Barnekonvensjonen. Ved en eventuell motstrid mellom norsk lov og menneskerettighetene skal konvensjonene gå foran, jfr. menneskerettsloven §3.

Både straffelovgivningen, jfr.strl.§1 2.ledd, og straffeprosessen, jfr. straffeprosessloven av 22.mai 1981 nr.25 (heretter strprl.)§4, må følge menneskerettighetene, på samme linje som barnevernet. Påtalemyndighet, politi, dommere og fagpersonene i barnevernet er derfor forpliktet til å overholde sine forpliktelser etter blant annet EMK og BK.

Ved tolkningen av BK er den naturlige forståelse av ordlyden det klare utgangspunktet. En rettighet må være relativt konkret for å få direkte rettslig betydning for domstolene. Det er imidlertid en del usikkerhet rundt forståelsen av innholdet i flere artikler i Barnekonvensjonen. Dette skyldes at mange av artiklene er lite presise i sitt innhold, og at det ikke eksisterer en internasjonal domstol eller et klageorgan som er knyttet til BK som ved sin praksis løser tolkningstvill bindende for medlemsstatene. FNs komité for barnets rettigheter er et overvåkningsorgan for Barnekonvensjonen, jfr. BK art.43. Hver stat som har ratifisert BK har en rapporteringsplikt til barnekomiteen om den nasjonale gjennomføring av konvensjonen, jfr. BK art.44. På bakgrunn av rapportene utgir

barnekomiteen anbefalinger til statene om hvordan barnas rettigheter kan ivaretas på en bedre måte på de ulike områdene. Barnekomiteen utgir generelle kommentarer om tolkning av enkelte artikler eller viktige spørsmål. De generelle kommentarene er ikke rettslig bindende, men de er verdifulle retningslinjer for tolkningen og anvendelsen av konvensjonen. I HR-2009-1932-A uttaler retten at de generelle kommentarene fra barnekomiteen har betydning, men hvor stor vekt de har må baseres ut ifra en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Av betydning er klarheten, hvilken type uttalelse det er og om uttalelsen passer på saken.

I tillegg til rapportene fra statene mottar barnekomiteen også rapporter fra frivillige organisasjoner, og såkalte skyggerapporter fra organisasjoner som har barn som arbeidsfelt.⁸ Det er flere skyggerapporter, rapporter fra Norges regjering og uttalelser fra Barnekomiteen om Norges behandling av unge kriminelle deriblant spesielt om barn i fengsel.⁹

2.3 Særlig om fylkesnemnda

Fylkesnemnda er førsteinstans i saker etter barnevernloven, og er et særskilt, uavhengig domstolslignende forvaltningsorgan. De avgjør en del viktige saker etter barnevernloven og sosiale saker som blir reist av kommunene. Det er blant annet fylkesnemnda som har avgjørelsesmyndighet i saker om tvangsinnleggelse på barneverninstitusjon.

Det skal finnes en fylkesnemnd i hvert fylke, jfr. bvl.§7-1. En fylkesnemnd har en god kombinasjon av juridisk, faglig – og legmannsskjønn, jfr. bvl.§7-2. Dette bidrar presumptivt til at fylkesnemnda innehar større innsikt og bedre erfaringsgrunnlag i sakstypen enn ordinære domstoler. Fylkesnemndas sammensetning skal videre bidra til en rask, betryggende og tillitskapende saksbehandling, jfr. bvl.§7-3.

---

⁸ Smith (2008) s.19-25.

⁹ Se mer i pkt.6.5.

En sak for fylkesnemnda starter ved at barneverntjenesten bringer saken inn for nemnda, gjennom en utarbeidelse om begjæring av tiltak. Det samme gjelder dersom det er en klage på et vedtak fra eksempelvis de berørte parter. Saksbehandlingen ellers tilsvarer vanlige rettergangsprinsipper, jfr. bvl.kap.7.

Avgjørelsene som fylkesnemnda fatter er et forvaltningsvedtak som kan bringes inn for domstolene for prøvelse, jfr. bvl.§7-24. Tradisjonelt kan ikke domstolene overprøve forvaltningens frie skjønn. Ved rettslig overprøving av tvangsinngrep i en barnevernssak er dette derimot annerledes. Etter tvisteloven av 17.juni nr.90 2005 (heretter tvl.)§36-5 3.ledd kan domstolene overprøve skjønnsutøvelsen fullt ut, noe som innebærer at fylkesnemndas vedtak er gjenstand for fullstendig overprøvelse dersom saken blir sendt til domstolen.

Et spørsmål det er naturlig å stille er hvilken relevans fylkesnemndspraksis har som rettskilde. Det er klart at slik forvaltningspraksis har mindre vekt som rettskilde enn Høyesterettspraksis. Det har imidlertid stor betydning at det i fylkesnemndene sitter høyt kvalifiserte personer med særlig kompetanse i forhold til barn, jfr. bvl.§7-2. Fylkesnemnda innehar stor kompetanse, og har på denne bakgrunn relevans som rettskilde. Det vil ha betydning for hvor mye vekt fylkesnemndspraksisen skal tillegges, hvor fast og langvarig den er. Fylkesnemndene besettes med forskjellig folk fra sak til sak, men ettersom avgjørelsene er tilgjengelig på Lovdata er det mulig å gjøre seg kjent med praksis. Avgjørelsene som blir tatt i fylkesnemnda er bindende, med mindre de blir begjært rettslig overprøvd i tingretten, som da blir en form for sikkerhetsventil. Imidlertid er det veldig få saker etter bvl.§4-24 i de alminnelige domstolene¹⁰, slik at fylkesnemndas avgjørelse i mange tilfeller er det eneste som foreligger og vedtakene vil dermed få større vekt. Ettersom vedtak etter bvl.§4-24 er særlig inngripende, er det en kvalitetssikring at det ikke er barneverntjenesten som fatter de endelige beslutningene, men en høyt kvalifisert og kompetent fylkesnemnd.

---

¹⁰ Se pkt.5.2.1.

3 Viktige hensyn i forhold til barn som har begått en kriminell handling

3.1 Strafferettslige hensyn

Strafferettspleien og barnevernet har ulike tilnærminger til problematikken rundt unge kriminelle. Mye av årsaken til dette er de grunnleggende forskjellene i hensynene til de ulike rettsområdene.

Det finnes flere teorier og begrunnelser bak straffens hensyn og formål, og disse har variert med tiden. I dag blir det blant annet gjort et skille mellom de absolutte og relative straffeteorier. Formålet etter de absolutte straffeteorier er at straffen skal oppfylle rettferdighetens krav. Derfor skal det være en forholdsmessighet mellom den straffbare handlingen og straffen. Etter de relative straffeteorier skal straffen være et middel til å beskytte samfunnet. I Norge og resten av Norden er det de relative straffeteorier som står sterkest, både i teorien og i utøvelsen av kriminalpolitikken.¹¹ Det viktigste hensynet bak straff er at samfunnet har et krav mot beskyttelse av kriminalitet. Det at samfunnet blir beskyttet vil føre til trygghet og ro i samfunnet, og dermed til et åpent samfunn.¹²

Etter Grunnloven §96 kan ingen dømmes uten etter lov. Det innebærer at det er lovgivers oppgave å avgjøre hva som er straffbart. Straffen skal på sin side motvirke de handlingene som er kriminalisert. Hovedspørsmålet er videre om straffen kan hindre kriminaliteten, og hvilken virkning straffesystemet får. Er straff et middel til å styre folk bort fra straffbare handlinger? Det er i denne sammenhengen vanlig å skille mellom allmennprevensjon og individualprevensjon. Allmennprevensjon er ”evnen til å påvirke andre til ikke å begå lovbrudd”. Det vil blant annet komme fra straffens avskrekkende virkning, om de mulige kostnadene med straff er større enn de fordelene som man kan oppnå ved å begå en straffbar handling, samt at straff vil føre til en holdningsskapende virkning.

Individualprevensjon er ”straffens evne til å påvirke den enkelte lovovertreder til ikke å

---

¹¹ Andenæs (2004) s.67-68.

¹² Ot.prp.nr.90(2003-2004) pkt.6.3.1.

begå nye lovbrudd i fremtiden.” Det kan komme fra straffens uskadeliggjørende virkning, at straffen er avskrekkende og har forbedrende virkninger. Hvordan dette påvirker den enkelte fra å forstå fra straffbare handlinger vil variere i stor utstrekning, og straffens virkninger kan opptre samlet eller enkeltvis.¹³

3.2 Barnevernrettslige hensyn under tvangsplassering

3.2.1 Relevans

I barnevernretten finnes det flere bærende og grunnleggende hensyn og prinsipper. Disse må trekkes inn og anvendes ved tolkning av bestemmelsene i barnevernloven.

3.2.2 Barnets beste

Hensynet til barnets beste er lovfestet i bvl.§4-1. Barnets beste er et hensyn i skjønnsutøvelsen om barnet skal kunne tvangsplasseres etter bvl.§4-24. Hensynet til barnet skal gå foran, både i forhold til foreldre, skole og samfunnet dersom disses interesser er motstridende til barnets beste. Barnets beste er også nedfelt i BK art.3. Her fremheves det at barnets beste skal være et ”... grunnleggende hensyn... ....ved alle handlinger som berører barn...” uansett om handlingene foretas av det private eller det offentlige. Dette tolkningsprinsippet skal ligge til grunn for alle rettighetene etter BK, og andre bestemmelser i lover som omhandler barns rettigheter.¹⁴ I bvl.§4-1 fremheves det at det beste for barnet er herunder ”... å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.” En del av de barna det snakkes om i denne avhandlingen vil kunne mangle stabil og god voksenkontakt. Det er kanskje derfor de har endt opp i en slik situasjon. Det som kan bøte på dette er tvangsplassering på en barnevernsinstitusjon, som i de fleste tilfeller faktisk kan gi barna mer stabil og god voksenkontakt i institusjonsperioden.

Ved vurderingen av om tiltak skal settes i verk står ofte hensynet til barnets beste i et spenningsforhold med det biologiske prinsipp. Det biologiske prinsipp innebærer at det

---

¹³ Ibid. pkt.6.3.1 – 6.3.4.

¹⁴ Smith (2006) s.33.

skal være størst mulig tilknytning mellom barnet og dets biologiske foreldre.¹⁵ Når det gjelder gjennomføringen av blant annet tvangsplassering vil etter min mening det biologiske bånd være en del av vurderingen barnets beste, jfr. BK art.9 nr.1, som sier at barnet kan skilles fra foreldrene hvis det er nødvendig i forhold til barnets beste. EMK art.8 som omhandler enhvers rett til respekt for sitt privatliv, familieliv og hjem, gir også uttrykk for det biologiske prinsipp. For at det biologiske bånd blir opprettholdt på en best mulig måte når et barn blir tvangsplassert på institusjon, er det viktig at kontakten mellom barn og foreldre også blir ivaretatt når barnet er tvangsplassert.¹⁶ Det biologiske bånd ivaretas også når et barn blir fengslet, men ikke i like stor grad som i en barneverninstitusjon på grunn av restriksjoner.¹⁷

Barnets beste må også ses i sammenheng med barnets rett til å uttale seg. Denne er regulert i bvl.§6-3 1.ledd jfr. BK art.12. Når barnet er fylt 7 år, eller yngre dersom det er i stand til å danne seg egne meninger, får det anledning til å uttale seg om saken som berører det. Hva barnet selv mener er av stor betydning, og må ilegges vekt i avgjørelsen av hva som er barnets beste. Hvor stor vekt barnets mening skal tillegges, må være i samsvar med barnets alder og modenhet. Tiltak etter §4-24 omfatter som oftest ungdom, noe som derfor taler for at barnets mening i disse sakene skal tillegges stor vekt. Dette kan ses i forhold til barnets partsstatus¹⁸ i saker etter §4-24, og den muligheten særlig barn over 15 år har til å samtykke til frivillig plassering på institusjon¹⁹.

Prinsippet om barnets beste er således hensynet bak loven. Barnevernlovens hovedformål blir derfor å hjelpe barnet, beskytte dets interesser og ikke iverksette tiltak som regnes som

---

¹⁵ Det biologiske prinsipp fremgår også av Høyesterettspraksis, første gang nevnt i Rt.1984 s.289, og forankret som et prinsipp i Rt.1991 s.668.

¹⁶ Se pkt.5.2.2.

¹⁷ Se pkt.6.5.

¹⁸ Se pkt.6.2.3.

¹⁹ Se pkt.5.2.4.

en sanksjon.²⁰ Dette blir ivaretatt i bvl.§4-24 ved at tiltak som blir satt i gang overfor barn med atferdsvansker må begrunnes ut fra barnets beste, og ikke ut i fra ”samfunnets behov for beskyttelse mot lovbrytere eller mot personer som er farlige for andre.”²¹ Barnets beste i forhold til barn med atferdsvansker er at de får et adekvat tilbud om hjelp til rehabilitering.²²

Barnets beste blir også ivaretatt i bvl.§4-24 4.ledd ved at et vedtak om tvangsplassering kun kan bli truffet dersom ”...institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen.” I dette ligger det at den aktuelle institusjonen må være konkretisert i vedtaket, samt at fylkesnemnda må få tilstrekkelige opplysninger om den slik at de kan vurdere om det er formålstjenelig å plassere barnet i akkurat denne institusjonen.²³

Det er imidlertid viktig å huske at barnets beste er en sammensatt vurdering. Hensynet til stabil og god voksenkontakt, det biologiske bånd og barnets rett til å uttale seg blir alle av stor betydning når man skal vurdere om man kan tvangsplassere et barn på institusjon. I hvert enkelt tilfelle må det foretas en helhetsvurdering hvor alle de ovennevnte momenter blir tatt i betraktning. I tillegg må man også i forhold til hva som er barnets beste her, foreta en vurdering hvor blant annet konsekvensen av tvangsbruk overfor barn og brudd med familie og nærmiljø må vurderes opp mot de fordeler et behandlingsopplegg vil gi barnet. Vurderingen skal tilslutt komme frem til det resultat som er til barnets beste. Hensynet til samfunnet og andre familiemedlemmer vil være underordnet i denne vurderingen.²⁴

---

²⁰ NOU 2000: 12 s.226.

²¹ NOU 1985:18 s.189.

²² Ot.prp.nr.106(2001-2002) s.7.

²³ Lindboe (2008) s.144-145.

²⁴ Oppedal (2008) s.375.

3.2.3 Det mildeste inngreps prinsipp

Et annet viktig hensyn i vurderinger etter bvl.§4-24 er det mildeste inngreps prinsipp.

Etter bvl.§4-25 1.ledd må barneverntjenesten alltid overveie om det finnes tjenelige hjelpetiltak før et vedtak om tvangsplassering på institusjon blir fattet. Det samme er nedfelt i §4-12 3.ledd vedrørende spørsmålet om det skal vedtas omsorgsovertakelse. Dette betyr at et hjelpetiltak alltid er et mindre inngripende tiltak enn andre vedtak fattet etter barnevernloven, og fordi man først må benytte hjelpetiltak er dette et uttrykk for det mildeste inngreps prinsipp. Det at man forsøker å nå frem med hjelpetiltak før en eventuell tvangsplassering etter bvl.§4-24, er på grunn av bestemmelsens grad av alvorlighet svært viktig.

Det mildeste inngreps prinsipp innebærer at opphold på institusjon med samtykke, jfr.bvl.§4-26, må prøves ut først. Dette fordi det er basert på frivillighet og blir dermed et mindre inngripende tiltak enn tvangsplassering.

Det mildeste inngreps prinsipp innebærer videre at barneverntjenesten kontinuerlig må vurdere om andre og mindre inngripende tiltak egner seg bedre for barnet enn institusjonsplassering. Til tross for at §§4-24 og 4-25 gir hjemmel til inngrep i barnets frihet og dets familieliv, må altså barneverntjenesten kontinuerlig foreta vurderinger av om vedtaket fremdeles er lovlig og nødvendig. Det innebærer at det mildeste inngreps prinsipp blir ivaretatt under hele institusjonsoppholdet, slik at barnet ikke blir holdt tilbake på institusjon dersom vilkårene ikke lenger er tilstede.

4 Kartlegging og etterforskningsstadiet – vurdering av saksforholdet

4.1 Strafferett

4.1.1 Etterforskningen

Etterforskningen er starten på prosessen dersom politiet har fått kjennskap om en mulig straffbar handling. Formålet med å etterforske en sak er etter strprl.§226 ”...å skaffe til veie de nødvendige opplysninger...” for å avgjøre tiltalespørsmålet, og være en forberedelse for en eventuell behandling av spørsmålet i retten, samt for å kunne avverge og stanse straffbare handlinger. En viktig tilføyelse i strprl.§226 litra e kom som følge av at etterforskningsretten og plikten nå også gjelder overfor barn under den kriminelle lavalder. Formålet med etterforskningen er derfor i slike saker ”...å tjene som forberedelse for barneverntjenestens behandling av spørsmålet om det skal sette i verk tiltak etter...” barnevernloven. Endringen signaliserer et fokus på straffbare handlinger som også er begått av barn, uansett alder.

Politiet har etter strprl.§224 en rett og plikt til å etterforske en sak ”...når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige.” Om det foreligger ”rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold” betyr at beslutningen om å etterforske saken må være saklig begrunnet, etterforskningen må være forholdsmessig i forhold til sakens art og alder, samt at det naturligvis må være en viss sannsynlighet for at det straffbare forholdet foreligger.²⁵

Etterforskningsplikten gjelder uanhengig av alder, selv om den mulige lovbrøyteren er mellom 12 og 15 år på handlingstidspunktet, og dermed ikke kan straffes fordi han er under den kriminelle lavalder. Politiet kan også foreta etterforskning av en straffbar handling som er begått av noen som enda ikke har fylt 12 år. Dette gjelder både rettslig og utenrettslig etterforskning, jfr. strprl.§224 3.ledd.

---

²⁵ Andenæs (2009) s.252.

Uavhengig av gjerningspersonens alder, skal det foretas etterforskning dersom det er ”rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold.” Hensynet bak bestemmelsen er at også barn får en varsel om at samfunnet tar lovbruddet alvorlig. Det vil ha en allmennpreventiv og individualpreventiv effekt at ethvert lovbrudd etterforskes og oppklares, uansett hvem som står bak lovbruddet. Samtidig som det bidrar til at unge selv lærer seg at man må ta ansvar for sine handlinger, og det kan igjen føre til en mer positiv utvikling for barnet.²⁶ Etterforskningen fører også til at barnets foreldre får informasjon om handlingen slik at de kan følge opp forholdet hjemme. Barnevernet kan dra nytte av etterforskningen i sin saksbehandling.

Politiet har grunnet kapasitet og økonomi ikke anledning til å etterforske alle saker, de må derfor foreta en prioritering. Riksadvokaten kommer årlig med et prioriteringsrundskriv, som redegjør for hvilke saker påtalemyndigheten skal prioritere det aktuelle år. I rundskriv nr. 1/2006(Ra 06-176) blir det blant annet påpekt at aktørene i straffesakskjeden må prioritere unge lovbytere og at det blir ”...skreddersydde vilkår i straffereaksjoner for lovbytere under 18 år.”²⁷

4.1.2 Tiltalebeslutningen

Beslutningen om tiltale skal etter strprl.§249 avgjøres når saken er tilstrekkelig forberedt, typisk når etterforskningen regnes for å være ferdig. Det er imidlertid egne og spesielle tidsfrister dersom den mistenkte var under 18 år på handlingstidspunktet. Tiltalespørsmålet skal da ”...avgjøres innen 6 uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken...”, med mindre det av hensyn til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig med en lengre tidsfrist.

I rundskriv nr 2/2009(Ra 09-174) påpeker riksadvokaten et ønske om at straffesaksbehandlingen blir rask og effektiv uten at det går ut over kvaliteten. Dette ser ut

---

²⁶ Ot.prp.nr.106 (2001-2002) s.2 og 7.

²⁷Mer om skreddersydde vilkår i pkt 6.1.

til å bli holdt i forhold til unge lovbytere. I følge rundskriv nr 1/2009(Ra 09-175) fra riksadvokaten var i 2008 saksbehandlingstiden for oppklarte saker med unge lovbytere godt innenfor fristen.

4.2 Barnevern

For barnevernet er det innkomne bekymringsmeldinger og egne observasjoner som er starten på en undersøkelsessak. Etter bvl.§4-2 har barneverntjenesten en plikt til snarest og senest innen en uke å gjennomgå innkomne meldinger for å vurdere om meldingen skal følges opp med en undersøkelsessak. Forholdet skal undersøkes snarest dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven, jfr.bvl.§4-3 1.ledd. Undersøkelsen må gjennomføres innen tre måneder, men i særlige tilfeller kan fristen være seks måneder, jfr.§6-9 1.ledd.

Saken skal etter forvaltningsloven § 17 være så godt opplyst som mulig. Dette må ses i sammenheng med at kontradiksjonsprinsippet også er en viktig del av barnevernets saksbehandling. For å tilfredsstillere dette kravet, er det som jeg skal se på nedenfor viktig at barnevernet har et godt samarbeid med påtalemyndigheten/politiet.

4.3 Samarbeidet mellom påtalemyndigheten/politiet og barnevernet – informasjonsutveksling

4.3.1 Påtalemyndighetens informasjonsplikt og barnevernets behandling av denne informasjonen

Strprl.§232a jfr. påteleinstruksen av 28.juni 1985 nr.1679 (heretter påt.inst) §5-1 omhandler påtalemyndighetenes plikt til å informere barneverntjenesten.

Informasjonsplikten gjelder dersom politiet setter i gang etterforskning mot personer som er under 18 år, og saken ikke er av bagatellmessig art. Politiet skal dersom ”det er høve til det” også underrette barnevernet når det skal foretas avhør av personer under 18 år.

Barneverntjenesten får da et grunnlag til å vurdere om de skal gripe inn, eller om dette er en sak som må følges videre kun av påtalemyndigheten. Barnevernet må selvstendig vurdere om det bør iverksettes tiltak etter barnevernloven og da spesielt etter reglene i §4-24. Påtalemyndigheten har i slike saker, som i saker hvor gjerningspersonen er over 18 år, alle muligheter til å legge ned tiltale, forelegg, påtaleunntatelse eller overføring til megling i konfliktråd.

Informasjonsplikten fra politiet til barnevernet foregår på den måten at når politiet åpner en straffesak i sitt datasystem, kommer det automatisk opp et dokument "underretning til barnevernet" dersom man registrerer alder under 18 år. Denne underretningen blir sendt til det lokale barnevernet og institusjonen dersom barnet oppholder seg der, hvor de får melding om at det er iverksatt etterforskning og/eller at det skal gjennomføres avhør. Politiet informerer barnevernet i de fleste slike saker, men det vil selvfølgelig være avhengig av alvorlighetsgraden av saken. Dersom det er tale om en sak av "bagatellmessig art" har ikke politiet en informasjonsplikt. Påtalemyndigheten foretar derfor alltid en helhetlig skjønnsvurdering for å vurdere om barnevernet bør kobles inn i saken. Er det snakk om et engangstilfelle av f.eks. et naskeri vil barnevernet normalt sett ikke bli kontaktet. Dreier det seg om mer alvorlige, langvarige eller gjentakende situasjoner vil barnevernet bli kontaktet. Det vil være seg alt fra voldtekt, legemsfornærmelse, tyveri, bruk og besittelse av narkotika samt gjentakende alkoholbruk.²⁸

Barneverntjenesten har etter strprl.§232a 3.ledd også anledning til å uttale seg om saken før tiltalespørsmålet avgjøres. Dersom barnevernet ønsker å uttale seg skjer dette ved en skriftlig uttalelse, som tillegges sakens dokumenter. Om barnevernet uttaler seg eller er med i et avhør avhenger av alvorlighetsgraden av saken. Det vil kanskje være mest aktuelt i akuttsituasjoner²⁹, jfr.bvl.§4-25 2.pkt. I slike tilfeller er kontakten mellom påtalemyndigheten og barnevernvakten mer hyppig. Det er barnevernvakten eller politiet som i hovedsak kontaktes ved akuttsituasjoner. Barnevernvaktens lokaler er ofte strategisk

---

²⁸ Samtale med representant fra POD(2009).

²⁹ Mer om akuttsituasjoner i pkt.5.2.5.

plassert nær eller på politistasjoner. Dersom barnevernet velger å være med under avhøret av barnet er det for å se til at alt går riktig for seg, og for å være en moralsk støtte i en vanskelig situasjon. I praksis er dette vanlig i de tilfeller hvor det ikke finnes foresatte eller hvor disse velger å utebli.³⁰

Når barnevernet får informasjon fra påtalemyndighetene om at etterforskning er iverksatt mot en person under 18 år, skal barneverntjenesten regne dette som en innkommet melding.³¹ Barneverntjenesten må da gjennomgå meldingen snarest og innen en uke, og vurdere om den skal følges opp med undersøkelser, jfr. bvl.§4-2. Barneverntjenesten skal på selvstendig grunnlag etter reglene i barnevernloven vurdere om og eventuelt hvilke tiltak som skal settes i gang overfor barnet. For å kunne gjøre disse vurderingene er det viktig at de får opplyst saken på best mulig måte. En effektiv måte som kan bidra til det er at barneverntjenesten får oversendt saksdokumenter fra politiet. Hvilke dokumenter det skal være bør avklares etter en dialog mellom politiet og barnevernet.³²

Det at barnevernet får informasjon fra politiet kan i mange tilfeller være helt nødvendig for at barnevernet skal kunne ivareta sine oppgaver. Barnevernet besitter ingen slik etterforskningskompetanse eller myndighet, og er derfor ofte avhengig av de opplysningene de får fra politiet og deres etterforskning. Dette er særs viktig i saker vedrørende barn med alvorlige atferdsvansker, og om tiltak skal settes i verk for disse. Ved bruk av tvangsplassering er det påkrevet med dokumentasjon av de faktiske forhold.³³ På denne måte kan politiets etterforskning bidra til barnevernets forberedelse av en eventuell sak om tvangsplassering, eller bidra til dokumentasjon av forholdene.

---

³⁰ Samtale med representant fra POD(2009).

³¹ Prinsipputtalelse fra Barne- og likestillingsdepartementet 16.07.2004.

³² Prinsipputtalelse fra Barne- og likestillingsdepartementet 16.07.2004.

³³ Mer om beviskrav i pkt.5.2.2.

4.3.2 Forholdet mellom informasjonsplikten/samarbeidet og taushetsplikten

Det at påtalemyndigheten og barnevernet i visse tilfeller har en informasjonsplikt og et gjensidig samarbeid når det dreier seg om en ung lovbrøyer, må ses i forhold til organenes taushetsplikt.³⁴

Etter bvl.§6-7 og fvl.§ 13 og §§13-13e er utgangspunktet at barnevernet har en streng taushetsplikt. Det samme gjelder for påtalemyndigheten, jfr.strprl.§61a og påt.inst.kap.3. Dette er naturlig med tanke på beskyttelsen av den opplysningen angår og for å skape et godt tillitsforhold mellom barnevernet/påtalemyndighetene og klientene. Visshet om organenes strenge taushetsplikt, medfører at mange lettere våger å informere og melde fra om saker og problemer. På den andre siden vil taushetsplikten i mange tilfeller vanskeliggjøre samarbeidet mellom barnevernet, påtalemyndigheten og politiet.³⁵

Taushetsplikten gjelder for ”enhver” som jobber i eller for barnevernet og påtalemyndigheten, jfr. bvl.§6-7 1.ledd og strprl.§61 a 1.ledd. Det å bryte en gitt taushetsplikt, kan være straffbart etter strl.§121.

Taushetsplikten faller bort dersom den taushetsplikten gjelder samtykker, jfr.fvl.§13a punkt 1 og strprl.§61b 1.ledd, eller dersom barnevernet/påtalemyndigheten drøfter saken anonymisert med andre, jfr. fvl.§13a punkt 2 og strprl.§61b 2.ledd. Videre kan barneverntjenesten etter bvl.§6-7 3.ledd gi opplysninger til andre forvaltningsorganer når det er ”...nødvendig for å fremme barneverntjenesten eller institusjonens oppgaver, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse.” For påtalemyndigheten er ikke taushetsplikten til hinder for at opplysningene blir brukt for å oppnå formålet med eksempelvis etterforskningen og saksforberedelsen, og for å kunne gi

---

³⁴ ”Taushetsplikt innebærer en plikt til å hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger som er taushetsbelagte ved å unnlate å videreformidle opplysninger og ved aktivt å forhindre tilgang til opplysninger”, jfr. Rundskriv Q-24/2005, Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten, pkt 3.2.

³⁵ Lindboe (2008) s.178.

opplysninger til offentlige organer når det gis for å fremme politiets oppgaver, jfr. strprl.§61 c nr. 2 og påt.inst.§3-3 6.ledd. I tillegg er påtalemyndighetens taushetsplikt ikke til hinder for at ”opplysningene gjøres kjent for andre offentlige organer når formålet er å forebygge lovovertrædelser...”, jfr. strprl.§61c nr. 5³⁶. Det må ved alle disse nevnte unntakene fra taushetsplikten alltid foretas en konkret vurdering om formidlingen av opplysningene er nødvendig og formålstjenelig.³⁷ Bestemmelsene innbyr derfor til en skjønnsmessig tolkning. I alle tilfeller, uten hinder av taushetsplikt, har offentlige myndigheter en plikt til å gi opplysninger de allerede besitter til barneverntjenesten dersom et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jfr. bvl.§6-4 2.ledd

Unntakene nevnt i forrige avsnitt gjør at barnevernet og påtalemyndigheten lettere kan ha en informasjonsutveksling og dermed samarbeide om å få saken godt nok opplyst for alle involverte parter. Dette gjelder både direkte i forbindelse med en sak, og for å drive forebyggende arbeid. Dette vil være til barnets og samfunnets beste. Poli og barnevern har i en undersøkelse utført av NOVA uttalt at selv om taushetsplikten kan være et hinder for hva de kan få av informasjon fra hverandre, legger den i praksis ingen hindringer for utførelsen av arbeidet deres og samarbeidet mellom dem. Dette betyr imidlertid ikke at taushetsplikten brytes, men at man sammen finner praktiske løsninger for informasjonsflyt og samarbeid.³⁸

Følger barnevernet opp en sak som politiet jobber med parallelt, kan barnverntjenesten anmode politiet om ytterligere informasjon og opplysninger som det ikke vil være i strid med taushetsplikten å utlevere. Dreier det seg om en større straffesak, eksempelvis voldtekt

---

³⁶ Det må imidlertid være hensiktsmessig at informasjonen blir gitt til offentlige organer. I dette ligger det blant annet at politiet må ha objektive holdepunkter for at en straffbar handling vil bli begått, og at det er naturlig for det forebyggende arbeidet at et annet offentlig organ blir varslet, jfr. Ot.prp.nr.106(2001-2002) pkt.4.2. Etter min mening vil et slikt offentlig organ som det vil være hensiktsmessig at får slike opplysninger typisk være barneverntjenesten.

³⁷ Rundskriv Q-24/2005 pkt.6.1.7.

³⁸ NOVA rapport 5/2009 kap.5.

begått av en mindreårig, vil både politiet og barnevernet være tungt inne i saken. For å bedre samarbeidet vil barnevernet og påtalemyndigheten ha innsyn i hverandres saksdokumenter. Alle parter vil da tilstrebe å finne den beste løsningen på problemet både for barnet, samfunnet, offeret og de pårørende. Det vil alltid være snakk om ulike hensyn og perspektiver, derfor er det viktig at barnevernet og påtalemyndigheten diskuterer løsningsorientert. I praksis fungerer samarbeidet mellom barneverntjenesten og påtalemyndigheten godt.³⁹

Noen kommuner har ukentlige faste møter hvor barnevernet og påtalemyndigheten sammen vurderer og avgjør hva som er mest hensiktsmessig å gjøre i den enkelte sak. Det er opp til hver kommune å organisere samarbeidet mellom barneverntjenesten og påtalemyndigheten. Viktige samarbeidskanaler er blant annet SLT/SaLTo og barnevernvakten/politiet. SLT/SaLTo (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) er et samarbeid mellom flere etater som skal arbeide for å få et trygt lokalsamfunn med gode oppvekstvilkår for barn og unge. De viktigste aktørene i SLT er barnevernet og politiet. Aktørene i SLT har faste og ofte ukentlige møter hvor de utvikler typisk forebyggende aktiviteter, samt diskuterer løsninger på aktuelle saker hvor et barn har begått en kriminell handling.⁴⁰ Problemene og utfordringene kan i følge de aktuelle partene være samarbeid etter kontortid – typisk fordi et tilbud om akuttberedskap fra barneverntjenesten mange steder er ikke-eksisterende.⁴¹ I tillegg er det mange kommuner som sliter med å få i gang SLT.

---

³⁹ Samtale med representant fra POD(2009).

⁴⁰ SLT Perm (1998).

⁴¹ Nova rapport 5/2009 kap.5.

5 Vilkår for fengsling eller tvangsplassering

5.1 Strafferetten

5.1.1 Pågrepelse og fengsling

Jeg vil her redegjøre for når politiet kan pågripe og varetektsfengsle en person under 18 år som er mistenkt for en kriminell handling. Etter strprl.§171 kan politiet når det foreligger ”skjellig grunn” til mistanke for en handling som kan medføre en høyere straff enn 6 måneder pågripe mistenkte dersom det er grunn til å frykte at mistenkte vil unndra seg forfølgningen eller fullbyrdingen av straffen, dersom det er fare for at mistenkte vil forspille bevis i saken, for å hindre at det blir begått en ny straffbar handling, hvis han selv begjærer det. Videre etter strprl.§173 hvis han blir tatt på fersk gjerning og ikke avstår fra den straffbare virksomheten. I tillegg må fengslingen eller bruk av andre tvangsmidler etter §170a være forholdsmessig. Det er i denne sammenhengen viktig å påpeke at den handlingen som mistanken gjelder, ”kan medføre... ..straff”, noe som betyr at alle straffbarhetsvilkårene må være oppfylt.

Bestemmelsens vilkår om ”skjellig grunn” til mistanke er et krav til sannsynlighet for at mistenkte har utført handlingen. Kravet til sannsynlighet må baseres på objektive holdepunkter. Jeg vil ikke gå inn på en inngående drøftelse av kravet til sannsynlighet. Det er viktig å påpeke at fordi det er en angivelse av sannsynlighet, vil vilkåret etter min mening måtte tolkes likt uavhengig av gjerningspersonens alder. Det er særlig hensynet til forutberegnelighet og likebehandlingsprinsippet som taler for dette. Dette forsterkes av at dommeren har mulighet til å tillegge siktedes alder vekt i forholdsmessighetsvurderingen. Det er ingen grunn til at alder skal vektlegges to ganger i samme vurdering. Til støtte for mitt syn kan det også vises til Høvik.⁴²

Lovens vilkår om forholdsmessighet etter strprl.§170 a kan innskjerpes dersom siktede er under 18 år. Til støtte for dette kan jeg vise til Rt.2004 s.1655 som omhandlet spørsmålet

---

⁴² Høvik (2009) s.18-21.

om fortsatt varetektsfengsling av en 15 ½ år gammel gutt uten tilknytning til Norge. Kjennelsen viser at det skal være en skjerpet forholdsmessighetsvurdering når siktede er under 18 år. Høyesteretts kjæremålsutvalg benytter BK art.37 litra b som et argument for denne forståelsen. Selv om en 15 ½ år gammel gutt i utgangspunktet ikke bør sitte i varetekt, kom lagmannsretten i denne saken til at fortsatt varetektsfengsling ikke ville være et uforholdsmessig inngrep fordi det her ikke fantes noe tilfredsstillende alternativ. Kjæremålsutvalget mente at lagmannsrettens forholdsmessighetsvurdering var tilfredsstillende, men lagmannsrettens kjennelse ble opphevet fordi forholdsmessighetsvurderingen ikke var foretatt i lys av at fengsling ville bli begjært frem til hovedforhandling.

Strprl.§174 gir også føringer for denne forholdsmessigheten ved at ”personer under 18 år bør ikke pågripes hvis det ikke er særlig påkrevd”. Det samme gjelder for varetektsfengsling, jfr.§184 2.ledd 2.pkt. ”Særlig påkrevd” må etter en språklig forståelse tilsi at det skal svært mye til for å pågripe og varetektsfengsle et barn.

Om inngrepet vil være uforholdsmessig eller ikke, er naturligvis avhengig av ulike faktorer. Avveiningen står mellom samfunnets behov for at siktede pågripes i forhold til de konsekvensene inngrepet vil få for siktede. Det er viktig å ta i betraktning hva slags straffbar handling som er begått.⁴³ Menneskelige hensyn står sterkere i forhold til økonomiske hensyn. Det vil for eksempel være større grunn til å pågripe noen som er mistenkt for voldtekt enn et naskeri i en butikk. Når det gjelder konsekvenser inngrepet vil få for siktete, er det relevant å ta i betraktning at det vil være av større alvorlighetsgrad og påkjenning for et barn å bli fengslet enn det vil være for en voksen. Det å tilbringe deler av sin ungdomstid i fengsel vil være meget tungt for en ung person. Man er kanskje sårbar og ikke trygg på sin identitet og må plutselig bli mer voksen for å kunne takle det å sitte i et fengsel med andre voksne rundt seg. Den naturlige utviklingen og modningen vil også kunne bli skadet under et fengselsopphold, selv om det er for en kortere periode. Barnet

---

⁴³ Hov 2 (2007) s.81.

som kanskje allerede er på skråplanet vil tape betraktelig på å bli satt i fengsel, i forhold til blant annet det å fortsette på skolen. Dermed vil man ofte oppnå lite ved å benytte tvangsmidler spesielt overfor unge kriminelle. Forskning viser at barn som havner i fengsel danner egne og sterke subkulturer, de får en minimal respekt for autoriteter og opprettholder sine utagerende og voldelige holdninger.⁴⁴

De ovennevnte bestemmelsene kan ses i sammenheng med strprl.§188 som nevner at retten i stedet for fengsling, kan treffe beslutning om plassering i institusjon. Påt.inst.§9-2 nevner i tillegg at det for barn under 16 år bør forsøkes andre tiltak enn fengsling, slik som særskilt institusjonsplassering under barnevernet. Etter dette er det klart at hvor andre reaksjonsformer enn pågrepelse og fengsling er tilstrekkelige og hensiktsmessige skal disse foretrekkes. Hovedregelen er at andre reaksjoner bør være prøvd før ubetinget fengselsstraff idømmes, og slik straff kan kun unntaksvis idømmes førstegangsforbrytere. Det må i så fall gjelde en alvorlig straffbar handling.⁴⁵

Disse ovennevnte begrensninger for pågrepelse og fengsling av personer under 18 år, må ses i forhold til Norges forpliktelser etter BK art.37 b om at ”Pågrepelse, frihetsberøvelse eller fengsling av et barn skal skje på lovlig måte, og skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.” Denne bestemmelsen er rettet mot frihetsberøvelse på bakgrunn av kriminelle handlinger eller mistanke om slike handlinger. Forpliktelsen etter BK art.37 b er ivaretatt gjennom de overnevnte reglene i strprl.§174 jfr.§184, om at barn under 18 år ikke bør varetektsfengsles med mindre det er særlig påkrevd. Selv om den norske lovgivningen ikke inneholder noe forbud mot varetektsfengsling av barn, er det på det rene at domstolene må vektlegge alder i vurderingen og at kravene til begrunnelse for fengsling skjerpes dersom det er snakk om å fengsle et barn under 18 år. I tillegg må også BK art.3 om barnets beste tas inn under vurderingen om et barn kan pågripes og fengsles.

---

⁴⁴ St.meld.nr.37(2007-2008) pkt.11.6.2.

⁴⁵ Ot.prp.nr.90(2003-2004) pkt.30.1.

Samarbeidet mellom barnevernet og påtalemyndigheten er også sentral dersom det blir et spørsmål om å begjære en person under 18 år fengslet. Etter påt.inst.§9-2 skal kommunenes barneverntjeneste om mulig underrettes om fengslingsbegjæringen.

Etter strprl.§185 er utgangspunktet at dersom retten beslutter å fengsle den siktede, skal den samtidig fastsette en bestemt tidsfrist for fengslingen. Denne skal være så kort som mulig, og må ikke overstige fire uker med mindre særlige omstendigheter taler for det. I Rt.2009 s.1025 vurderte kjæremålsutvalget en anke over lagmannsrettens beslutning om fortsatt varetektsfengsling av en gutt på 17 år som var domfelt for flere alvorlige tilfeller.

Kjæremålsutvalget uttalte at det for barn alltid må vurderes om fristen skal være kortere enn fire uker, og at det uansett må kreves en særlig begrunnelse når det er tale om en forlenging av fristen. De ”understreker at domstolene har et særlig ansvar for å føre kontroll med at barn ikke utsettes for unødige eller unødige lang fengsling, og for at belastningen ved fengslingen kontinuerlig vurderes, eventuelt i forhold til alternative og mindre inngripende tiltak.” Denne dommen er i samsvar med BK art.37 litra b om at blir det besluttet fengsling overfor barn, skal den kun benyttes ”...som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.”

5.2 Barnevernretten

5.2.1 Barnevernloven §4-24

Vilkårene for tvangsplassering av barn finner vi i barnevernloven §4-24. Bestemmelsen gir adgang til å benytte tvang for å sikre at barn med alvorlige atferdsvansker får nødvendig behandling og opplæring.⁴⁶ Dette er i tråd med barnevernlovens formålsparagraf §1-1 ”å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får rett til nødvendig hjelp og omsorg i rett tid,” samt ”å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.” Videre er dette en konstatering av barneverntjenestens oppgaver i forhold til forebyggende virksomhet etter bvl.§3-1. Denne bestemmelsen går ut på at ”Kommunen

---

⁴⁶ Innst.O.nr.80(1991-1992) s.2.

skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge... atferdsproblemer. Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket ... adferds-... problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette.”

I Ot.prp.nr.44(1991-1992) kommer det frem at lovgiver mener barnets rettsikkerhet blir ivaretatt på en god måte ved at barnevernloven har særskilte bestemmelser for barn med atferdsvansker. På bakgrunn av den ovennevnte er dette en veldig god løsning slik at barn med atferdsvansker på en best mulig måte blir beskyttet mot uriktige eller uhensiktsmessige vedtak. Videre blir dette ivaretatt ved at barnet får ”... nødvendig hjelp til rett tid og størst mulig ro og forutsigbarhet i sin oppvekstsituasjon,”⁴⁷ som er basert på grunnlag av en grundig saksbehandling fra barnevernets side. At et vedtak om tvangsplassering av et barn i institusjon må treffes av fylkesnemnda, fører til at barnas rettsikkerhet er enda bedre ivaretatt etter dagens regler enn tidligere. Rettssikkerheten blir også ivaretatt gjennom barnets partsrettigheter ⁴⁸, samt at de har rett til å la seg bistå av en advokat.

Det er barnets egen atferd som danner grunnlaget for eventuelle nødvendige inngrep fra barnevernet, ikke manglende omsorg fra foreldrene. Tiltakene som blir iverksatt fra barnevernet skal kun være begrunnet ut i fra barnets interesser og ikke foreldrenes eller samfunnets.⁴⁹ Bakgrunnen for atferdsvanskene er mange og sammensatte, men det er klart at de utvikler seg gradvis over tid, ofte fra svært ung alder. ”Antisosial atferd” er et begrep som i forskning ofte blir brukt som et samlebegrep for utagerende handlinger som kan virke krenkende for samfunnets eller andres rettigheter. ”Fra et legalt perspektiv er antisosial atferd ofte identisk med lovbrudd eller kriminalitet.”⁵⁰ Enkelthandlinger som for eksempel tyveri, hærverk og vold inngår ofte som en del av et mer omfattende problem.

---

⁴⁷ NOU 2000:12 pkt.15.

⁴⁸ Se pkt.5.2.3.

⁴⁹ Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.57 og s.59.

⁵⁰ NOU 2000:12 s.221.

Barn som begår slike handlinger kommer ofte i kontakt med flere instanser, som for eksempel barnevernet, politiet, psykiatrien og helsevesenet. Noe som viser at barn med atferdsvansker er en sammensatt og tverrfaglig utfordring.

Alternativene i bvl.§4-24 er ”eller”-kriterier, det vil si at det er tilstrekkelig dersom et av alternativene er oppfylt. Bestemmelsen oppstiller tre alternative vilkår for at barnet har vist alvorlige atferdsvansker, og dermed kan tvangsplasseres i institusjon. Bvl.§4-24 er en bestemmelse hvor vilkårene ikke er utdypet eller presisert av Høyesterett, noe som kan medføre en del tolkningstvil rundt bestemmelsen. Hovedgrunnen til dette er at plasseringen er opphørt når saken endelig kommer opp for Høyesterett, dermed er kravet ikke lenger aktuelt og rettslig interesse mangler. Sak kan derfor ikke reises, jfr. tvl.§1-3 2.ledd. Vekten av underrettspraksis øker dermed.

Bvl.§4-24 innebærer en betydelig grad av tvang rettet mot barnet. Vilkår for å kunne tvangsplassere et barn på institusjon er derfor strenge. Ordlyden som benytter ”alvorlig”, ”gjentatt”, ”vedvarende” tilsier at man må anvende bestemmelsen med forsiktighet. Det å tvangsplassere et barn i en barnevernsinstitusjon innebærer frihetsberøvelse. Spørsmålet blir derfor om en slik form for frihetsberøvelse kan tillates etter EMK art.5.

Frihetsberøvelse av mindreårige tillates etter EMK art.5 nr.1 ”ved lovlig pålegg for å føre tilsyn med hans oppdragelse”. Det er dette alternativet i EMK art.5 litra d som har relevans i forhold til vedtak etter §4-24. Dette fordi uttrykket må tolkes slik at det gjelder ethvert tiltak av rådgivnings- og behandlingmessig eller pedagogisk art som kan føre til at ungdommen kommer på et bedre spor, og dermed der hvor barnet skal beskyttes mot sin egen atferd som for eksempel kriminalitet⁵¹

Som nevnt tidligere i oppgaven må ”...frihetsberøvelse...” av et barn ”...bare benyttes som en siste utvei...”, jfr. BK art.37 litra b. I dette ligger et strengt nødvendighetskrav, jfr. hensynet til barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp. Spesielt i forhold til

---

⁵¹ Oppedal (2008) s.362 -363, jfr. DG mot Irland.

frihetsberøvelse på grunnlag av kriminelle handlinger som vi ser i bvl.§4-24 første alternativ og andre alternativ er dette viktig. I dette ligger at for å kunne fatte et vedtak etter bvl.§4-24 som innebærer frihetsberøvelse, må barnevernet alltid vurdere barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp, hvis det endelige vedtaket om tvangsplassering skal være i samsvar med BK art. 37 litra b.

5.2.1.1 Første alternativ: ”alvorlig eller gjentatt kriminalitet”

Barnevernloven §4-24 første ledd første alternativ hjemler tvangsplassering av barn i institusjon dersom barnet har vist alvorlige atferdsvansker ”ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet”. Med ”alvorlig... kriminalitet” menes ”i første rekke de tilfelle hvor det foreligger volds- eller sedelighetsforbrytelse av alvorlig karakter.” Med gjentatt kriminalitet er det ”... blant annet tenkt på tilfeller hvor vedkommende har gjort seg skyldig i serier av tyverier eller hærverk.”⁵² Vinningsforbrytelser vil ikke være alvorlig nok i seg selv, men vil falle inn under bestemmelsen dersom det blir begått i serier av tyverier eller hærverk. Dette blir begrunnet av Sosiallovutvalget med at enkeltstående hendelser av lovovertrедelser skjer så ofte at det i seg selv ikke er nok til at barnevernet kan gripe inn.⁵³ Dersom barn begår mindre alvorlig kriminalitet, eller enkeltstående tilfeller av kriminalitet, vil ikke barneverntjenesten etter dette alternativet kunne tvangsplassere barnet på institusjon. Barneverntjenesten bør allikevel i slike tilfeller kontakte foreldrene og/eller sette inn hjelpetiltak. Det beste for alle involverte er at barneverntjenesten involveres tidlig og kan iverksette forebyggende arbeid. Barnevernsvakten opplever at gjengvirksomhet er et stort problem.⁵⁴ Gjengmedlemmene oppmuntrer hverandre til å bedrive mer alvorlig kriminalitet. Terskelen for å oppfylle vilkårene til ”alvorlig og gjentatt kriminalitet” blir følgelig ofte mindre når flere ungdommer samler seg i gjenger.

---

⁵² Ot.prp.nr.44(1991-92) s.114.

⁵³ Lindboe (2008) s.143.

⁵⁴ Samtale med representanter fra Barnevernsvakten i Oslo(2009).

Bevismessig må både de objektive og subjektive skyldkravene etter dette strekpunktet være oppfylt, med unntak av den kriminelle lavalder.⁵⁵ Dette innebærer at dette alternativet også kan få anvendelse i forhold til barn under 15 år.

5.2.1.2 Annet alternativ: "ved vedvarende misbruk av rusmidler"

Forarbeidene til barnevernloven understreker at "... vedvarende bruk av rusmidler" gjelder omfattende misbruk både i omfang og tid.⁵⁶ Det betyr at ikke enhver bruk av rusmidler er relevant. Rusmidler vil ut fra en språklig forståelse kunne omfatte narkotiske stoffer, medikamenter og alkohol. Bruk av alkohol er belagt med en aldersgrense. Dette fordi lovgiver anser det som uheldig at personer under myndighetsalder nyter alkohol, jfr. alkoholloven av 2.juni 1982 nr.27,§1-5. Avviket fra samfunnets fastsatte normer, og følgelig grad av fordømmelse, øker eksponensielt med barnets alder. En følge av dette er at misbrukets omfang og varighet bør vurderes opp mot barnets alder. Det er også naturlig at det må kreves kortere tids misbruk av de farligste og mest vanedannende stoffene, i forhold til andre stoffer, og at selv kortere tids misbruk fra personer med særlig ung alder kan være tilstrekkelig for å komme inn under denne bestemmelsen. Trolig bør også den kriminelle lavalder og myndighetsalderen være retningsgivende for vurderingen. Dette fordi lovgiver har ansett at alder reflekterer utvikling, og har valgt å knytte visse rettigheter og plikter til den. Det vil for eksempel være mer alvorlig at en 14 åring misbruker hasj eller alkohol i forhold til en 17 åring.

5.2.2 Rettsvirkninger av bestemmelsen

Dersom et av de foregående drøftede vilkår er oppfylt, kan barnet plasseres med tvang på institusjon dersom institusjonsbehandling er nødvendig og ønskelig, jfr. det mildeste inngreps prinsipp.

---

⁵⁵ Rt.2003 s.1827 avsnitt 35 og 74.

⁵⁶ Ot.prp.nr.44(1991-92) s.114.

Hvilket beviskrav vil gjelde i slike saker? Ved kriminalitet som grunnvilkår for tvangsplassering av barn i institusjon etter bvl.§4-24 må strafferettens beviskrav om at tvilen alltid skal komme tiltalte til gode, in dubio pro reo, legges til grunn, uavhengig av dets alder. Det er barneverntjenesten som må føre tilstrekkelig bevis for at lovens vilkår er oppfylt. I Rt.2003 s.1827 uttaler førstvoterende for flertallet på avsnitt 77 at "... Barne- og familiedepartementer har i Ot.prp.nr.61(1997-1998) s.33 på bakgrunn av EMDs praksis konkludert med at i den utstrekning et vedtak om plassering i institusjon etter barnevernloven er begrunnet med at barnet har begått straffbare handlinger, må uskyldpresumpsjonen komme til anvendelse. Dette er jeg enig i. Som følge av dette må det i tilfeller hvor det er alvorlig eller gjentatt kriminalitet som er grunnlaget for institusjonsplassering, føres bevis for barnets skyld, og prosessen for fylkesnemnda må - i tillegg til å oppfylle kravene i barnekonvensjonen – tilfredsstillende krav som EMK stiller til behandling av straffesaker..."⁵⁷ Også dissenterende dommer gav uttrykk for det samme. Dette betyr blant annet at barnet anses som uskyldig til det er bevist i fylkesnemnda, jfr EMK art.6 nr.2 og BK art.40 nr.2 litra b. Det er på det rene at prosessen for fylkesnemnda tilfredsstiller både konvensjonenes krav til en uavhengig og upartisk domstolsbehandling og kravet til at barnet også blir behandlet som uskyldig til det motsatte er bevist, etter vilkårene i EMK art.6 og BK art.40 nr.2 litra b. At beviskravet i saker om tvangsplassering når et barn har begått en kriminell handling er strengt, gir barna en større rettsikkerhet. Mange vil mene at man kan likestille tvangsplassering i institusjon med fengselsstraff. Derfor er det naturlig at det skal mer til for å kunne tvangsplassere et barn enn å vedta andre tiltak etter barnevernloven, hvor beviskravet er alminnelig sannsynlighetsovervekt.

Bvl.§4-24 må benyttes dersom barnet selv ikke samtykker, eller hvis barnet er under 15 år og foreldrene ikke samtykker til institusjonsplassering. En institusjonsbehandling vil innebære en bearbeiding av eksisterende problemer, samt en tilrettelegging av videre plan og behandling. Behandlingen vil alltid være tilpasset den enkelte ungdom. Videre vil fokus

---

⁵⁷ Det samme er uttalt i NOU 2000:12 s. 226-227.

på skolearbeid, lære om gode relasjoner, fokus på positive miljøer, samt finne årsakene til problemene være en viktig del av behandlingen.⁵⁸

Samtidig innebærer tvangen i hjemmelen en rett til å bringe barna tilbake ved makt dersom de skulle rømme.

Foreligger det en form for kriminalitet, må tvangsplassering av barnet i institusjon ses i sammenheng med de tiltak som påtalemyndigheten og domstolene iverksetter for barnet.⁵⁹ Det er derfor viktig med et godt og velfungerende samarbeid mellom organene.

Barns atferdsproblemer er ofte situasjonsbetinget, og bør i utgangspunktet ikke løses ved bruk av tvang. Dette fordi tvang nødvendigvis skaper en avstand og frykt, og heller ikke er et egnet middel for å skape tillit. Barneverntjenesten gis i bvl.§4-25 3.ledd kompetanse til å la være å sette i verk vedtaket dersom forholdene skulle tilsi det. Dette skjønnet kan sammenlignes med påtaleunntatelse fra påtalemyndighetene. Dersom det er aktuelt å la være å sette vedtaket i verk må barneverntjenesten varsle fylkesnemnda. Et vedtak fra fylkesnemnda som ikke er satt i verk innen seks uker, faller bort.

Tvangsplassering av barn innebærer ikke at foreldrene formelt blir fratatt omsorgen for barnet. I praksis vil det allikevel innebære en form for omsorgsovertakelse, fordi foreldrene ikke lenger utøver den daglige omsorgen mens barnet befinner seg på barnevernsinstitusjonen. En tvangsplassering på institusjon vil således være et inngrep i barnets frihet, men også et inngrep i retten til familieliv, jfr. EMK art.8. Dette problemet vil imidlertid i liten grad være aktuelt ettersom barn og foreldre har rett til samvær.

Foreldrenes og barnas samværsrett er lovhjemlet i bvl.§4-19. Barna har også etter bvl.§5-9 en rett til å ha "... samvær med andre som de ønsker, så lenge dette er forenlig med barnets alder... ,...modenhet, ...formålet med oppholdet..." I forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon §7 skal institusjonen legge til rette for besøksordninger for barna. Institusjonen skal også "... arbeide for å fremme kontakten

---

⁵⁸ Oppedal (2008) s.366. Mer om institusjonsbehandlingen i oppgavens pkt.6.4.2 og 6.5.

⁵⁹ Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.114.

mellom beboeren og familie..., ... dersom slikt samvær ikke er regulert eller avskåret i fylkesnemndas... .. vedtak.”

5.2.3 Hvem bestemmelsen gjelder for?

Bestemmelsen retter seg mot barn. Det har imidlertid vært litt uenighet i forhold til fra hvilken aldersgruppe bestemmelsen skal komme til anvendelse for.

Sosiallovutvalget uttrykte at tvangsplassering av barn med atferdsvansker skulle gjelde for større barn, i praksis barn fra ca. 12 år og oppover. Men at det ville være uhensiktsmessig å fastsette en bestemt aldersgrense.⁶⁰

I Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.114 foreslo Barne- og familiedepartementet at bestemmelsen bare skulle få anvendelse for barn over 15 år. Dette er logisk med tanke på at vilkåret blant annet er alvorlig og gjentatt kriminalitet, og at man må være 15 år for i det hele tatt å være over den kriminelle lavalder. Denne aldersbegrensningen ble imidlertid fjernet under behandlingen av Stortinget, se Innst.O.nr.80 (1991-1992) s.30, flertallet mente at det ville være naturlig å endre aldersbegrensningen i paragrafen ettersom aldersgrensen for partsrettigheter ble fjernet. Etter bvl.§6-3 regnes nemlig barnet i slike saker alltid som part, uansett alder. Dette skiller seg dermed fra hovedregelen ellers i barnevernloven om at barn over 15 år som forstår hva saken gjelder, kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende, jfr. bvl.§6-3 2.ledd første punktum. Etter bvl.§6-3 har også ”barn som er fylt syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter... ” i alle tilfeller en rett til å få informasjon om saken og å bli hørt, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet, jfr. også BK art.12.

Bestemmelsen skiller seg betraktelig fra reglene i straffeloven, hvor det er kun barn over 15 år som blir straffet dersom de har begått en kriminell handling. Etter strafferettsreglene er et barn ikke part i saken før det er 15 år, og uansett utøver også vergen partsrettigheter frem

---

⁶⁰ NOU 1985:18 pkt.11.10.11.2.

til barnet er 18 år. Denne forskjellen blir ytterligere merkbar i Rt.2003 s.1827 hvor det vises til at både de objektive og subjektive skyldkravene etter vilkåret om ”alvorlig eller gjentatt kriminalitet” må være oppfylt, men med det viktige unntaket av den strafferettslige lavalder. Dette betyr at dette alternativet også får anvendelse i forhold til barn under den kriminelle lavalder.

I praksis er imidlertid bestemmelsen mest aktuell for barn mellom 15 og 18 år. Mons Oppedal har gjennom sine undersøkelser av akuttvedtak etter bvl§ 4-25 annet ledd i første halvdel av 1994 funnet ut at 5% av barna var 13 år gamle da vedtaket ble fattet. 19% av barna var 14 år gamle, mens resten av barna var mellom 15 og 18 år.⁶¹

5.2.4 Frivillighet/ tvang?

Et alternativ til tvangsplassering for barn med alvorlige atferdsvansker er at barnet samtykker til institusjonsplassering. Vilklårene ellers for ”alvorlige atferdsvansker” er de samme ved tvang som ved eget samtykke. Men på grunnlag av barnevernets mildeste inngreps prinsipp må frivillig plassering prøves før tvangsplassering.

Hjemmelen for frivillig plassering av barn på institusjon er bvl.§4-26. Barnet blir plassert på institusjon på grunnlag av samtykke. Når barnet med atferdsvanskene er over 15 år, er barnets samtykke tilstrekkelig. I andre tilfeller må både barnet og de som har foreldreansvaret samtykke. Det er barnevernet som ved samtykke vurderer om kriteriene for tvangsplassering er oppfylt, det foregår således ingen overprøving av vedtaket av fylkesnemnda. Det kan etter min mening være betenkelig at det ikke er fylkesnemnda som fatter disse vedtakene. Selv om barnet samtykker og trekker dette tilbake, kan de dersom inntaket er gjort med sikte på behandling eller opplæring i minst 3 måneder, holdes tilbake i institusjonen i opptil 3 uker etter at samtykket er trukket tilbake. Selv om de blir holdt tilbake med tanke for å løse opp i eventuelle problemer, vil nok en ungdom som ikke vil være i en institusjon heller ikke være interessert i å løse opp i eventuelle problemer. En stor

---

⁶¹ Oppedal (2008) s.336.

motsetning til frivillig plassering finner vi i strafferetten. Det vil være opp til dommeren å avgjøre spørsmålet om dom og sakens utfall, selv om tiltalte tilstår den straffbare handlingen.

Ofte blir saker om tvangsplassering trukket før saken kommer inn til behandling hos fylkesnemnda fordi den tiltaket retter seg mot samtykker til frivillig plassering etter §4-26. En kan imidlertid stille spørsmål hvor frivillig dette samtykket egentlig er. Dette begrunnet med at barneverntjenesten i visse tilfeller ”truer” med tvangsplassering, da dette er eneste løsning dersom barnet selv ikke samtykker. Sturla Falck har gjennom sin gjennomgang av ulike fylkesnemndssaker sett at barnevernet har fremmet sak om tvangsplassering for å få barnet til å gå med på samtykke og frivillig plassering. Desto nærmere man kommer at saken skal opp for fylkesnemnda, desto flere ungdommer skriver under på frivillig plassering. I praksis hender det at barnet samtykker til frivillig institusjonsplassering mens barnevernet mener det beste er tvangsplassering.⁶² Det vil her være opp til fylkesnemnda å avgjøre spørsmålet, og da særlig vurdere om samtykket fra barnet er reelt eller om det kun er gitt for muligheten til å kunne skrive seg ut. Fylkesnemnda må ta i betraktning at et samtykke som ikke er reelt vil være faglig uforsvarlig og dermed ikke til barnets beste. Fylkesnemnda vil da være nødt til å gi barnevernet medhold i tvangsplassering. Som eksempel kan nevnes hvor barnet gir samtykke, men gir uttrykk for en usikkerhet i forhold til lengden av samtykket⁶³ Frivillig institusjonsplassering er klart mindre inngripende enn tvangsplassering, og det mildeste inngreps prinsipp blir ivaretatt, men som nevnt kan hensynet til barnets beste best bli ivaretatt også ved tvangsplassering.

5.2.5 Akuttvedtak

En akutt-plassering av barn innebærer at man umiddelbart treffer vedtak om å tvangsplassere barnet utenfor hjemmet. Et annet navn for akuttvedtak er midlertidig vedtak eller hastevedtak. Hjemmelen for dette er i bvl. §4-25 2.ledd 2.pkt, jfr. §4-6 2-5.ledd.

---

⁶² Falck (2006) s.74-81.

⁶³ Rt.2003 s.1827 som viser til sak fra fylkesnemnda av 3.mai 2002.

Samtykke fra foreldrene er ikke nødvendig i disse tilfellene, jfr.§4-6 2.ledd. Det mildeste inngreps prinsipp tilsier dog at samtykke fra både barn og foreldre bør søkes innhentet dersom det er mulighet til det. Akuttvedtak er et svært inngripende tiltak, og brukes kun i de tilfellene hvor det er fare for at barnet blir ”vesentlig skadelidende” ved å forbli i hjemmet. Bestemmelsen skal derfor tolkes meget strengt, og gjelder kun i de mest alvorlige tilfellene. Det er her barnets interesse som er hensynet bak bestemmelsen. Barnevernet må derfor alltid undersøke hva som er til barnets beste og om et mindre inngripende tiltak er tilstrekkelig.

I følge barnevernsvakten i Oslo skjer slike akuttvedtak meget sjeldent, men de vil typisk kunne være foranlediget av en kriminell handling. En akutt plassering er kun aktuell hvis ”...barnets interesser blir skadelidende dersom...” et vedtak om tvangsplassering i institusjon ”... ikke treffes og gjennomføres straks.”⁶⁴

Etter bvl.§4-6 2.ledd 1.pkt er det barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten som har kompetanse til å fatte slike vedtak og bestemme plasseringssted, innenfor lovens rammer. I Oslo er det barnevernsvakten som oftest får inn slike tilfeller, og de som beslutter at akuttvedtak skal fattes. Disse vedtakene må imidlertid alltid godkjennes av vakthavende jurist, da det er de som har kompetanse etter loven.⁶⁵ Akuttvedtak skal umiddelbart sendes til godkjenning i fylkesnemnda. Snarest, og senest innen 48 timers skal vedtaket godkjennes av nemndsleder, jfr.bvl.§7-22.

Når et akuttvedtak er besluttet, skal begjæring om tiltak sendes til fylkesnemnda snarest, og senest innen 2 uker ettersom det dreier seg om tiltak etter §4-24, jfr.§4-6 4.ledd.

Fylkesnemnda skal snarest vurdere om de kan godkjenne vedtaket, og om mulig innen 48 timer etter at de mottok saken. At fylkesnemnda har en så kort frist er på bakgrunn av at akutt plassering er et meget inngripende vedtak for barnet. Godkjenningen skal skje med utgangspunkt i selve vedtaket, men dersom det er nødvendig kan fylkesnemnda innhente

---

⁶⁴ Ot.prp.nr.44 (1991-1992) s.35.

⁶⁵ Samtale med barnevernsvakten i Oslo (2009) og Nova rapport nr. 5/2009 s.71-72.

ytterligere opplysninger, jfr. bvl.§7-22. Dersom saken ikke blir sendt til fylkesnemnda innen fristen, faller vedtaket bort, jfr.§4-6 5.ledd.

Barnevernvakten i Oslo opplyser at dersom fylkesnemnda ikke godkjenner vedtaket eller vedtaket faller bort, ”slipper” ungdommen ut av barneverninstitusjonen. Det er da opp til barneverntjenesten å følge opp barnet, undersøke saken videre og sette i gang hjelpetiltak dersom de ser behov for det. Barnevernvakten i Oslo sier at disse barna dessverre ofte blir gjengangere hos barnevernvakten fordi barneverntjenesten sjelden setter i gang tiltak når de kommer ut fra barneverninstitusjonene.

Akutt plassering kan etter min mening sammenlignes med strafferettspleiens anledning til å varetektsfengsle. En viktig forskjell må dog bemerkes. En akutt plassering skal kun skje for å beskytte barnet. Varetektsfengsling er gitt for å beskytte samfunnet og påtalemyndighetenes sak.

6 Varighet og plasseringsmuligheter

6.1 Straff og straffutmåling

Spørsmålet i det følgende er hvilken straff personer mellom 15 og 18 år kan få dersom de blir dømt for en straffbar handling, og gjennomføringen av denne.

Det fremgår som nevnt av strprl.§174 og strl.2005 §33 at pågrepelse, varetektsfengsling og ubetinget fengselsstraff for personer mellom 15 og 18 år skal unngås dersom det ikke er ”særlig påkrevd.” Vurderingen av hva som skal anses som ”særlig påkrevd” må ses i sammenheng med forholdsmessighetsvurderingen i strl.§170a.⁶⁶

Strl.2005 §33 er en kodifisering av rettspraksis, og i samsvar med Norges forpliktelser etter BK art.37 litra b og art.3. Domstolene var i lang tid forut for bestemmelsen tilbakeholden med å benytte ubetinget fengselsstraff overfor unge lovbyrtere.⁶⁷ Domstolene er av en slik oppfatning at fengslingssurrogat som konfliktråd, samfunnsstraff, institusjonsplassering eller betinget dom bør benyttes. Unntaksvis kan ubetinget fengselsstraff idømmes unge forbrytere, forutsetningen er da at barnet har begått en særs alvorlig straffbar handling. Dette uttrykkes bl.a av førstvoterende til i Rt.2009 s.903 ”...gjerningsmannens alder på handlingstidspunktet er et vesentlig hensyn ved valg av reaksjon, men at andre tungtveiende hensyn likevel kan gjøre det nødvendig å anvende ubetinget fengsel.” Et tungtveiende hensyn som kan føre til ubetinget fengsel for en mellom 15 og 18 år, kan være i de tilfellene man har å gjøre med en tilbakefallsforbryter hvor det er nødvendig med frihetsberøvelse for å kunne hindre nye kriminelle handlinger.⁶⁸ Her vil de preventive hensynene være så sentrale, og ubetinget fengsel blir sett på som eneste mulighet til å ivareta straffens hensyn.

---

⁶⁶ Se pkt 5.1.1.

⁶⁷ Ot.prp.nr.90(2003-2004) pkt. 30.1.

⁶⁸ Ibid. pkt.19.4.1.2.

BK art.37 litra b uttrykker at fengsel kun skal benyttes som siste utvei for gjerningspersoner under 18 år, og at det i stedet bør forsøkes andre tiltak som for eksempel midlertidig plassering i barnevernsinstitusjon når det gjelder personer som er under 18 år. Lovreguleringen av bruken av ubetinget fengselsstraff for unge lovbytere innebærer at lovgivers syn er i samsvar med Norges forpliktelser både etter BK art.37 litra b, og art.3.

Kodifiseringen av praksis i strl.2005 §33 sikrer en lik praktisering i alle domstoler og blant alle dommere. Problemet blir imidlertid hvor den naturlige grensen for å idømme ubetinget fengsel vil gå. Når er ubetinget fengsel ”særlig påkrevd”? Seksuallovbrudd og voldssaker – gjerne i kombinasjon med narkotika eller vinningskriminalitet, vil typisk være tilfeller av saker hvor også unge lovbytere blir idømt ubetinget fengsel. Det er klart at dersom en gjerningsperson på 15-18 år begår et naskeri, kan ikke det føre til ubetinget fengsel. I tillegg til alvorlighetsgraden av den kriminelle handling, barnets alder og hensynet til fornærmede vil det være flere momenter som spiller inn, og det vil derfor være vanskelig å si hvor grensen for å idømme ubetinget fengsel for ungdommer skal gå. Dette i tillegg til at saksforholdet fra sak til sak varierer mye og utviklingen av rettsstillstanden endrer seg. Gjerningspersonens alder vil som nevnt ha stor betydning, men det vil alltid være individuelle forskjeller på hvor moden en person kan være. Derfor vil en personundersøkelse som blir nevnt nedenfor være nyttig i vurderingen av straffeutmålingen.

Når det gjelder straffeutmålingen for unge kriminelle, er det bestemmelser som åpner for ulike former av straff fastsatt av påtalemyndigheten og domstolen. En slik ”skreddersydd straff” for unge kriminelle baseres på personundersøkelser. En personundersøkelse av siktede skal foretas dersom det antas å ha betydning for avgjørelsen om straff, jfr. strprl.§161 og påt.inst.kap.14. Personundersøkelse blir særlig anvendt når siktede er under 18 år. Riksadvokaten kom i 2008 med et direktiv som går ut på at personundersøkelse ”...skal innhentes i alle saker der gjerningspersonen er under 18 år og det kan være aktuelt

med en straffereaksjon som ilegges av en domstol.”⁶⁹ Fordi tiltalespørsmålet skal avgjøres innen 6 uker for lovbrutere under 18 år,⁷⁰ må en personundersøkelse settes i gang så tidlig som mulig, jfr. også påt.inst.§14-2.

Personundersøkelsens formål ”...er å skaffe opplysninger om den siktedes personlighet, livsforhold og fremtidsmuligheter”, som kan være til hjelp for dommeren i straffutmålingen. Det er aktor i saken som har hovedansvaret for at en personundersøkelse utføres. Fordi det ofte vil være i klientens interesse, bør siktedes forsvarer følge dette opp.

I det følgende vil jeg redegjøre for ulike former for straff. For at domstolene lettere kan gå inn med en slik skreddersydd straffutmåling, er de avhengige av at saken og alternativene på forhånd er godt forberedt og gjennomtenkt av påtalemyndighet og forsvareren.⁷¹

6.1.1 Betinget dom

Betinget dom, jfr.strl.§52 1.ledd kan være det mest praktiske alternativet. En dom gjøres betinget ved at fastsettelsen eller fullbyrdelsen av straffen utsettes. En betingelse er at den domfelte ikke begår noen ny straffbar handling i prøvetiden, og at domfelte i tillegg eventuelt får meldeplikt overfor politiet eller må holde seg unna rusmidler, jfr. strl.§53. Mekling i konfliktråd kan også være en alternativ betingelse.⁷² Betinget fengselsstraff blir ofte brukt mot mindreårige forbrytere selv om sakene er av alvorlig karakter. Selv om handlingens alvorlige karakter og hensynet til allmennprevensjon tilsier at det bare bør

---

⁶⁹ Riksadvokatens rundskriv Ra 08-149.

⁷⁰ Jfr. strprl.§249 2.ledd og oppgavens pkt.4.1.2.

⁷¹ Uttalelse fra sorenskriver i Stavanger Helge Bjørnstad, Kråd seminar 23.10.09.

⁷² Jfr. strl.§53 3.ledd litra h. Betingelsen er basert på at både fornærmede og domfelte har samtykket til mekling i konfliktråd, og at den domfelte oppfyller eventuelle avtaler som inngås i meglingsmøte. Etter strprl.§71 a kan også påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til mekling i konfliktråd når straffeskyld anses bevist. Mer om konfliktråd i pkt. 6.1.4.

idømmes ubetinget fengsel, har Høyesterett uttalt at gjerningspersonens unge alder har ført til at en del av straffen blir gjort betinget.⁷³

6.1.2 Påtaleunntatelse og ungdomskontrakt

Påtalemyndighetene kan la være å påtale handlingen etter strprl.§69 1.ledd. Det kan gjøres dersom påtalemyndigheten mener det beste vil være å ikke forfølge saken fordi straffen fremstår som uforholdsmessig i forhold til det straffen vil koste vedkommende og samfunnet. Påtaleunntatelse kan gis selv om det foreligger bevis for at en bestemt gjerningsperson har begått den straffbare handlingen. Påtalemyndigheten må foreta en avveining av hensynene for og mot påtale, det såkalte oppportunitetsprinsippet. Et ”særlig forhold” som kan begrunne påtaleunntatelse er gjerningspersonens unge alder.

Påtalemyndighetene kan i sin vurdering også ta i betraktning hva barnevernet foretar seg. Denne frafallelsen av straffansvaret kan enten gjøres ubetinget eller betinget med visse vilkår⁷⁴, jfr. strprl.§69 2. og 3.ledd. Det er ingen gyldig betingelse at barneverntjenesten skal foreta seg noe eller gripe inn.

Tidligere ble påtaleunntatelse gitt i et betydelig antall saker hvor lovbrøyer var under 18 år. Tall fra den senere tid, viser at dette er blitt redusert.⁷⁵ En mulig forklaring på dette kan være muligheten til å ilegge andre alternative straffreaksjoner som for eksempel samfunnsstraff og møte i konfliktråd.

Ungdomskontrakt har vært et prøveprosjekt i Norge (2001-2003). Ungdomskontrakt er en avtale mellom den unge gjerningspersonen og politiet. Kontrakten innebærer at påtalemyndighetene unntater å reise påtale dersom ungdommen aksepterer den forpliktende avtalen. Slike kontrakter blir brukt i de tilfellene der lovbrøyeren enda ikke har kommet inn

---

⁷³ Jfr. Rt.2005 s.1096.

⁷⁴ Se nærmere om vilkårene for betinget påtaleunntatelse i pkt. 6.1.1, da de samsvarer med vilkårene for betinget dom, jfr. strprl.§69 3.ledd.

⁷⁵ Andenæs (2004) s.497-498.

i et kriminalitetsmønster, og hvor påtalekompetansen ligger hos politiet. Kontrakten innebærer en reaksjon på den kriminelle handlingen, samtidig som tiltakene skal bidra til en endret atferd. Prosjektet ble evaluert og betraktet som positivt, samt at ordningen burde knyttes nærmere opp mot konfliktrådet.⁷⁶

Politidirektoratet kan informere at enkelte kommuner nå aktivt jobber for å bruke påtaleunntatelser for unge kriminelle. Ungdommen får en påtaleunntatelse med vilkår som vil være i overensstemmelse med hensynet barnets beste, jfr. BK art.3. Slike vilkår kan for eksempel være at vedkommende må holde seg rusfri og inngi tester, og at en gjentakelse av kriminalitet eller brudd på vilkårene vil føre til at både den gamle og nye saken blir tatt opp igjen. På denne måten blir heller ingenting tapt for rettsvesenet ved å la påtalemyndighetene benytte denne formen for straff.

6.1.3 Samfunnsstraff

Samfunnsstraff er på lik linje med fengselsstraff en hovedstraff, jfr. strl.§15, men kan karakteriseres som en form for frihetsinnskrenking i motsetning til fengselsstraffens frihetsberøvelse. Samfunnsstraff kan etter strl.§28a idømmes i stedet for fengsel dersom det ikke ville ha blitt idømt strengere fengselsstraff enn ett år. Dersom ”sterke grunner” taler for det kan samfunnsstraff ilegges hvor fengselsstraffen ville blitt mer enn ett år. Videre må hensynet til straffens formål ikke tale mot en reaksjon i frihet, lovbryteren må samtykke og være bosatt i Norge.

Etter straffegjennomføringsloven av 18.mai 2001 nr.21 (heretter strgjfl.)§ 53 skal en dom på samfunnsstraff gå ut på samfunnsnyttig tjeneste. Det er vanlig å bruke andre tiltak innunder en dom på samfunnsstraff, blant annet mekling i konfliktråd⁷⁷ og individuelle samtaler. Ofte blir samfunnsstraffen kombinert med en bot. I tillegg kan det også settes andre vilkår, som for eksempel å være rusfri og holde forpliktende møtetid – og sted,

---

⁷⁶ St.meld.nr.37(2001-2002) pkt.11.6.3 og Egge (2004).

⁷⁷ Mer om konfliktråd i pkt.6.1.4.

jfr.strgjfl.§54. Det er friomsorgen som administrerer en ilagt samfunnsstraff fra domstolene, jfr.strgjfl.§53 2.ledd. Dette for å foreta en individuell tilpasning av straffen, og for å gjennomføre kontroll på at domfelte overholder vilkårene.

Når det gjelder viktigheten av samfunnsstraff for unge lovbrøyttere uttaler regjeringen i St.prp.nr.1(2008-2009) at de vil øke bruken av samfunnsstraff, særlig når det gjelder unge lovbrøyttere. Dette kan skyldes regjeringens ønske og mål om at det skal benyttes mer alternative reaksjons- og straffegjennomføringsformer, slik at fengsel for barn kun skal benyttes når alle andre alternativer er vurdert.

Samfunnsstraff kan gi unge lovbrøyttere muligheten til å komme seg ut av det kriminelle miljøet og den utviklingen som soning i fengsel kan sementere. Riksadvokaten ber påtalemyndigheten legge seg i disse baner når han uttaler i rundskriv nr. 1/2009(Ra 09-175) at "samfunnsstraff fortsatt må benyttes aktivt..., Særlig overfor unge lovbrøyttere er det grunnlag for økt bruk av reaksjonen." Riksadvokatens instruks må leses i sammenheng med lovgivers uttalelse i Ot.prp.nr.90(2002-2003) s.297. Der uttales det at domstolene må være tilbakeholdne med å idømme samfunnsstraff i grove volds- og seksuallovbruddssaker og hvor allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende, selv om det er saker med unge gjerningspersoner. Det må derfor "helt spesielle forhold" til og "en kvalifisert tyngde" for å ilegge samfunnsstraff for alvorlige kriminelle handlinger, selv om lovbrøytteren er under 18 år på gjerningstidspunktet. Det kan i denne sammenheng vises til Rt.2009 s.903 hvor Høyesterett kom frem til at det ikke var aktuelt å ilegge samfunnsstraff for et grovt ran av en kiosk, selv om to av gjerningspersonene var under 18 år på gjerningstidspunktet. Selv om gjerningspersonene var unge, viste tegn på anger og hadde vist en god utvikling kunne flertallet "...likevel ikke se at disse forholdene... ..utgjør slike helt spesielle forhold at utgangspunktet om en ubetinget fengselsstraff kan fravikes." Selv om det forelå sterke argumenter som talte for å kunne idømme samfunnsstraff, uttalte førstvoterende at de samlet sett ikke hadde "...slik kvalifisert tyngde at det er grunn for å fravike utgangspunktet for straffutmålingen for ran av kiosk." Formålet om allmennprevensjon gikk i denne saken foran, og ungdommene ble idømt ubetinget fengsel.

6.1.4 Konfliktråd

Overføring til konfliktråd kan skje etter en beslutning fra påtalemyndigheten dersom straffeskylden er bevist og saken egner seg for behandling i konfliktrådet, jfr. strprl.§71a. I visse tilfeller har også lensmenn kompetanse til å beslutte overføring til konfliktråd, jfr. strl.§67 4.ledd. Domstolene kan gi konfliktrådsbehandling som vilkår for en betinget dom, jfr. strl.§53 3.ledd litra h.

Påtalemyndigheten skal så tidlig som mulig vurdere om saken egner seg for en overføring til mekling i konfliktråd. Det er imidlertid et vilkår for behandling av saken i konfliktrådet at både fornærmede og siktede må samtykke til at saken blir overført til konfliktrådet, det er altså et krav om frivillighet. Er siktede eller fornærmede under 18 år må samtykke fra verge også innhentes⁷⁸, jfr.påt.inst.§18A-2 1.ledd 2.pkt. Videre må meklingen i konfliktrådet kunne ut i en avtale som må kunne gjennomføres av den siktede.⁷⁹

Riksadvokaten har uttalt i rundskriv nr.1/2009(Ra 09-175) at ”Økt bruk av konfliktråd for unge lovbytere skal prioriteres også i 2009. Politiet, påtalemyndigheten og konfliktrådene skal samarbeide om å tilby mekling i konfliktrådet i alle egnede saker.”

Et generelt trekk ved saker som er egnet for konfliktråd er at individualpreventive hensyn taler for at saken bringes inn for konfliktrådet, samtidig må ikke allmennpreventive hensyn tale mot at saken bringes inn.⁸⁰ Konfliktrådsbehandling vil derfor ikke være egnet i saker hvor rettspraksis gir føringer på en ubetinget fengselsstraff. Konfliktrådsbehandling vil først og fremst være aktuelt i saker med lavere grad av alvorlighet, og hvor både offer og gjerningsperson kan akseptere en løsning i konfliktråd. Dette vil typisk være tilfelle i saker om vinningskriminalitet, skadeverk og legemsfornærmelser, som er de vanligste kriminelle handlingene ungdom begår.⁸¹ Konfliktrådet er derfor et velegnet organ for håndtering av

---

⁷⁸ Partsreglene er omtalt i pkt.5.2.3.

⁷⁹ Rundskriv nr 4/2008.

⁸⁰ Rundskriv nr 4/2008.

⁸¹ NOU 2008:15 kap.4.

straff for yngre gjerningspersoner. Riksadvokaten uttaler videre at konfliktråd vil være mest aktuelt hvor lovbrøyteren er tidligere straffet. Uttalelsen er trolig begrunnet i allmennpreventive hensyn og faren for gjentakelse.

Hensynene bak konfliktråd er blant annet å motvirke ny kriminalitet, få gjerningspersonen til å ta konsekvenser av sine handlinger og bidra til å rette opp det han har påført offeret. Videre vil en behandling av saken i konfliktrådet bidra til å fremme gjerningspersonens tilpasning til samfunnet ved at han selv må bidra til en aktiv løsning sammen med offer og samfunnet.⁸² Disse nevnte hensyn er noe alle parter vinner på i forhold til det å ilegge gjerningspersonen ubetinget fengselsstraff. Den allmenne rettsfølelsen, i strafferetten gjerne uttrykt som kravene til individual- og allmennprevensjon, gjør at konfliktrådet ikke må bli en tvangstrøye som alle saker som involverer unge lovbrøytere tvinges inn i.

6.1.5 Andre alternative straffreaksjoner for unge lovbrøytere

Prosjektet ”Oppfølgingsteam for unge lovbrøytere” har sin bakgrunn i regjeringens handlingsplan ”Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet”. Det ble etablert i fire norske storbyer i 2006-2008. Prosjektets hovedmålsetting var å hindre gjentakelse blant unge som allerede hadde begått lovbrudd. Et virkemiddel var å konfrontere de unge med sine handlinger, og at de gjennom dette ble tilbudt alternativ straff gjennom avtaler med politiet og barnevernet. Prosjektet hadde sin bakgrunn i den kunnskapen som forelå, at straff i ordinær forstand og tvangsplassering på barneverninstitusjon bare i liten grad vil være til nytte for unge lovbrøytere.⁸³ Deltakere i prosjektet fikk sitt opplegg skreddersydd av ulike fagfolk. Slik oppnådde man en oppfølging som passet hver enkelt, og presumptivt et mer effektivt opplegg. Metoden som ble brukt i tre av byene var en utvidelse av SLT-modellen⁸⁴, og i Trondheim ble prosjektet forankret innenfor Konfliktrådet. I Trondheim hadde prosjektet fokus på et tett samarbeid mellom den unge lovbrøyteren, politi, domstol,

---

⁸² Ot.prp.nr.106(2001-2002) pkt.8.

⁸³ Kvello (2009) s.2.

⁸⁴ Mer om SLT i pkt.4.3.2.

barnevern og offeret. Som regel i form av restorative justice – hvor alle de som er berørt av den kriminelle handlingen gjennom konfliktråd og stormøter kan få mulighet til å få gjenoppretting og respekten tilbake. Stormøtene innebærer at lovbryteren må møte fornærmede og pårørende. Møtene er egnet fora for gjerningspersonen å se konsekvensene av sine handlinger samtidig som han gis mulighet til å vise anger og oppgjørsvilje. Andre tiltak som ble brukt i de ulike kommunene kunne være MST⁸⁵, ruskontroll, sinnemestring og andre former for coaching samt egne ungdomskontrakter. Som eksempel kan nevnes to ungdommer som gjorde innbrudd i en bolig kontraktsfestet at de skulle utføre hagearbeid på gjemingsplassen. Avtalen ga gjerningspersonene muligheten til å gjøre opp for seg. Familiens lille datter, som var blitt traumatisert av innbruddet fikk erfare at de to likevel var to vanlige og ufarlige ungdommer.⁸⁶

Et annet eksempel fra en sak som ble bragt inn for stormøte var en sak som omhandlet en alvorlig voldshandling på en jevngammel jente. Dette var i utgangspunktet en sak som burde vært oppe for en domstol, og ilagt siktede ubetinget fengsel. Stormøtet førte til en tilståelse, og forsoning mellom gjerningsperson og fornærmede. I tillegg til avtalen for gjerningspersonen om rusforbud og oppfølging, ble det på gjerningspersonens initiativ laget en tilleggsavtale. Tilleggsavtalen gikk ut på at gjerningsperson og offer skulle gjøre en aktivitet sammen.⁸⁷ I denne saken fikk man til en avtale som kan skyldes et løsningsorientert offer, som er villig til denne løsningen i stedet for å se muligheten til at gjerningspersonen blir ilagt ubetinget fengsel. En negativ konsekvens av restorative justice og stormøter er at det kan være i strid med det allmenne prinsippet om likebehandling. Det kan nok føles urettferdig og vanskelig for noen å se at andre gjerningspersoner kan ”slippe billigere unna” enn de selv som må sone i fengsel, selv om det er begått brudd på samme straffebud. Det vil også kunne minske kravet til forutberegnelighet, siden så mye avhenger at fornærmede også samtykker til denne type løsning.

---

⁸⁵ MST= Multisystemisk behandling eller terapi.

⁸⁶ Kråd konferansen (2009).

⁸⁷ Kråd konferansen (2009).

Tall fra prosjektet viser at 90% av ungdommene har gjort opp for seg, det vil si at de har gjennomført opplegget som har blitt lagt opp for dem. Videre er det kun registrert en tilbakefallsprosent på 10%. Måten ungdommene kom inn i prosjektet på varierte. 6% kom inn i prosjektet via dom, 55% kom inn direkte fra konfliktrådet, mens resten kom som følge av en betinget påtaleunntatelse.⁸⁸

Evalueringen av prosjektet har konkludert med at prosjektet har nådd en målgruppe som det tidligere har vært vanskelig å hjelpe. Forskerne anbefaler at ” Oppfølgingsteam for unge lovbytere” bør videreføres og videreutvikles. Hovedgrunnen til dette var at prosjektet klarer å fange opp en høyrisikogruppe som ofte faller utenfor andre tiltak. Evalueringen viste videre at prosjektet har en høy gjennomføring og få vilkårbrudd. Prosjektet indikerte i tillegg at deltakerne har fått en bedret psykisk helse sammenlignet med personer som måtte sone i fengsel.⁸⁹

Oppfølgingsprosjektet i Trondheim skal videreføres under samme organisasjonsform. Taraldrud-utvalget foreslår i NOU 2008: 15 at en lignende modell nå lovfestes. Utvalget foreslår at gjerningspersoner mellom 15 og 18 år i retten kan bli dømt til deltakelse i et ungdomsstormøte, hvor det også blir utformet en skreddersydd ungdomskontrakt. Denne ungdomskontrakten skal forvaltes av et tverrfaglig ungdomsteam, hvor en ungdomskoordinator har ansvaret for gjennomføringen. NOU 2008:15 er nå til behandling, og det skal nevnes at forslaget har fått veldig mange positive tilbakemeldinger både fra fagmiljø og politikere.

I dom fra Trondheim Tingrett, avsagt 07.08.09 ser man for første gang en ubetinget straff, kombinert med betinget straff med vilkår om deltakelse i ”Oppfølgingsteam”. Saken omhandlet 3 lovbytere som dog var 18 og 19 år. De erklærte straffeskyld for brudd på flere lovovertrædelser som grovt ran, tyveri og narkotikaforbrytelser. Tingrettsdommeren

---

⁸⁸ Kråd konferansen (2009).

⁸⁹ Kvello (2009).

påpeker at dette er såpass alvorlige saker at de allmennpreventive hensyn får gjennomslag på bekostning av aldersmomentet, og gjerningspersonene ble dermed ilagt ubetinget fengsel på opptil 9 måneder. I tillegg ble de ilagt en betinget del med særlig vilkår om deltakelse i ”Oppfølgingsteam”, på inntil 10 måneder. Hovedgrunnen til at gjerningspersonene også ble dømt til deltakelse i prøveprosjektet var dommerens tro på at det for disse vil hindre tilbakefall, ettersom de alle kunne karakteriseres for å ligge i den faresonen. Selv om de domfelte i denne saken var over 18 år på gjerningstidspunktet viser det at domstolene er tilbøyelig med å anvende alternative straffreaksjoner i tillegg til ubetinget fengsel. På denne måten blir både straffens – og barnas hensyn ivaretatt.

Etter dette er det etter min mening klart at de nye forslagene til alternativ straff som unge kriminelle nå kan få også er basert på det som er til det beste for barnet selv. Alternative reaksjoner må alltid tilpasses til typen av lovbrudd, og ikke minst ungdommens situasjon. Personundersøkelser vil være svært viktig i denne prosessen.

Alternative straffreaksjoner innebærer alle fremdeles et straffepreg, men forskning viser at de gir bedre resultater enn de vanlige straffemetoder. Ofte vil det å møte fornærmede og andre berørte virke mer naturlig, men også tøffere enn i en rettssal. I en rettssak har ikke fornærmede og tiltalte mulighet til å snakke direkte med hverandre, mens det er dette det dreier seg om i stormøtet. Samtaleforbudet i rettssaken kan være tungvint, men gir samtidig en trygghetsfølelse for partene. For den enkelte kan også det å si unnskyld og måtte møte og samtale med fornærmede være en mer sviende straff enn et kort fengselsopphold. I alle fall i forhold til andre alternative reaksjoner som betinget dom uten vilkår og samfunnsstraff. Videre blir straffens allmennpreventive hensyn ivaretatt ved at ungdommene forteller til andre ungdommer hvor hardt og vanskelig et eventuelt oppfølgingsprogram er å gjennomføre.⁹⁰ Ungdommene som har deltatt i oppfølgingsprogram har uttalt at det er en tyngre straff enn det å kun sitte på ei celle. Dette fordi du må konfronteres med dine tidligere handlinger og eventuelt samtidig møte de fornærmede, dermed blir også hensynet til individualprevensjon ivaretatt.

---

⁹⁰ Kvello (2009) og Kråd konferansen (2009).

Kanskje lovgiver bør vurdere muligheten til restorative justice i eksempelvis saker vedrørende narkotikaforbrytelser og trafikkforseelser også?

6.2 Begrensinger i straffen for unge lovbrøyttere

I de tilfeller hvor de ovennevnte alternative straffereaksjonene og tvangsplassering ikke anses som tilstrekkelige, vil ubetinget fengsel⁹¹ måtte anvendes. For gjerningspersoner mellom 15 og 18 år finnes det visse reguleringer av straffens lengde i straffeloven og straffeprosessloven. Enkelte av bestemmelsene må domstolene ta hensyn til, mens det tillegges rettens skjønn om andre skal benyttes.

Dersom varetektsfengsling er besluttet, kan retten beslutte at denne skal skje som en fullstendig isolasjon. Dersom en person under 18 år blir varetektsfengslet og det er fare for bevisforspillelse, er det imidlertid begrensinger i bruk av isolasjon. Isolasjon, altså utelukkelse fra fellesskap med de andre innsatte, kan kun besluttes av retten overfor en mindreårig innsatt dersom det er "...særlig påkrevet."⁹² Dette er regulert i strprl.§186 a 1.ledd 2.pkt.

Etter strl.§55 er det ikke anledning til å idømme en person under 18 år maksimalstraffen på 21 års fengsel. Straffen kan videre innen samme straffart nedsettes under det lavmål som er bestemt for handlingen, se også strl.2005 §80 litra i. Dersom forholdene skulle tilsi det kan straffen også nedsettes til en mildere straffart. Det vil si at det kan benyttes bot eller samfunnsstraff ved brudd på et straffebud som gir anvisning på fengselsstraff. Til illustrasjon kan nevnes Rt.2003 s.1455. Her ble en jente på 15 år dømt for medvirkning til voldtekt utøvd på en jevnaldrende jente. I anken til Høyesterett uttaler førstvoterende at selv om utgangspunktet for en slik begått handling er fengselsstraff, må strl.§55 tas i betraktning slik at samfunnsstraff kan idømmes fordi gjerningspersonen er under 18 år. Jeg finner det imidlertid viktig å bemerke at jenta som ble dømt til samfunnsstraff kun ble kjent

---

⁹¹ I 2004 var gjennomsnittlige fengslingstid for ungdom under 18 år ca.60 dager, jfr.NOU 2008:15 s.9

⁹² Jfr. drøftelse av "særlig påkrevet" i pkt. 5.1.1 og 6.1.

skyldig i medvirkning under påvirkning fra hovedgjerningspersonen, jfr.strl.§58. Det ble også tatt hensyn til jentas utvikling.⁹³

Maksimalstraffen for personer under 18 år er i stedet 15 år etter strl.2005 §33 2.pkt. Innholdsmessig er det er forskjell på straffelovens ikke anledning til å idømme 21 år og strl.2005s ”maks 15 år”. Forutberegneligheten blir ivaretatt på en bedre måte etter den nye loven. Imidlertid blir slike strenge straffer så å si aldri idømt for unge lovbrøyttere, dermed er bestemmelsen ikke så praktisk.

Det finnes få eksempler på at unge mennesker begår så alvorlige lovbrudd at fengselsstraffen blir betydelig, men i Rt.1992 s.833 skjerpet Høyesterett straffen til 15 års ubetinget fengsel for overlagt drap.

I følge forarbeidene er det bare ved svært alvorlige kriminelle handlinger domstolene kan benytte maksimalstraffen på 15 år.⁹⁴ Dette gjelder også hvor forvaring blir idømt etter strl. 2005 §43 og domfelte var under 18 år på handlingstidspunktet. Departementet mener at denne lengstestraffen også skal gjelde i konkurrans, jfr. strl.2005 §79 1.ledd. Dette fordi det er lovbrøytters unge alder som skal spille inn i vurderingen av innskrenkningen av straffen, ikke om det foreligger et eller flere straffbare forhold.

Bestemmelsene er i samsvar med at domstolene skal være tilbakeholdne med å bruke ubetinget fengselsstraff overfor unge lovbrøyttere, og derfor må de også være særlig varsomme med å idømme langvarig fengselsstraff. Samtidig som det er i samsvar med Norges forpliktelser etter BK art.3 om barnets beste, og art.37 litra b, om hensynet til at fengsel kun skal benyttes ”...for et kortest mulig tidsrom”. For at dette ikke skal stride mot den alminnelige rettsoppfatning er det viktig at en person under 18 år som har begått en svært alvorlig kriminell handling ikke blir straffet langt under det normale.

---

⁹³ Jfr. det strenge utgangspunktet til idømming av samfunnsstraff ved alvorlige kriminelle handlinger. Se pkt.6.1.3.

⁹⁴ Ot.prp.nr.90(2003-2004) pkt.30.

Etter dette blir hensynet til barnets beste ivaretatt ved at kortere straffer benyttes for å ivareta barnets ungdom og utvikling på en best mulig måte – psykisk og fysisk. Samtidig ivaretas allmennprevensjonen, folks alminnelige rettsoppfatning og de pårørende ved at barnet må sone sin straff, dog ikke til maksimalstraff og heller ikke så lenge som en annen voksen lovbrøyer. Det er viktig med en balanse mellom det å straffe og det å ikke ha altfor lave straffer dersom det dreier seg om en alvorlig kriminell handling, i forhold til at lang fengselstraff vil kunne medføre alvorlige konsekvenser for barnet.

6.3 Straffegjennomføringen for unge kriminelle

Gjennomføringen av den ubetingede fengselsstraffen reguleres av straffegjennomføringsloven. Loven inneholder enkelte spesialbestemmelser som egner seg i straffegjennomføringen for personer mellom 15 og 18 år. Etter strgfjl.§12 kan straffen i ”særlige tilfeller” gjennomføres ved heldøgnsopphold i institusjon. Dette kan kun besluttes dersom oppholdet er ”nødvendig for å bedre domfeltes evne til å fungere sosialt og lovlydig, eller andre tungtveiende grunner taler for det”. Ung alder kan være et ”særlig tilfeller”, og man bør derfor kunne bruke denne bestemmelsen for å overføre unge fra fengsler til en barnevernsinstitusjon.⁹⁵ Det er ønskelig at barn som blir plassert i fengsel, ”...så snart som overhodet mulig” blir overført til institusjon, fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig. Dersom det er mulighet for det bør straffegjennomføring i hjemmet med tett oppfølging av kriminalomsorgen og andre etater etter strgfjl.§16 anvendes.⁹⁶ Eventuelt med elektronisk fotlenkesoning. Gjennomføring etter §16 er imidlertid kun mulig når halvdelen av straffetiden er gjennomført.

Min mening er at kriminalomsorgen som har kompetanse til å tilrettelegge fengslingen bør anvende denne flittig, slik at soningen blir i tråd med BK art. 37 litra b, hensynet til barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp

---

⁹⁵ Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.66.

⁹⁶ St.meld.nr.37(2007-2008) pkt.11.6.2.

6.4 Barnevernloven

6.4.1 Hvilke institusjoner brukes ved tvangsplassering

Når en sak om tvangsplassering etter §4-24 er oppe for fylkesnemnda skal det fattes vedtak om plassering på en bestemt institusjon. Barnevernet må i tiltaksplan konkretisere en institusjonsplass før saken sendes over til fylkesnemnda. Fylkesnemnda skal i vurderingen av hvilken institusjon barnet skal plasseres ved ta stilling til om denne ”... faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med plasseringen”, jfr. bvl.§4-24 4. ledd. Fylkesnemndas vedtak må derfor følges til det fulle, og det er ikke adgang til flyttinger mellom institusjoner og innad i de ulike avdelingene. Bestemmelsen gir barneverntjenesten store utfordringer for den praktiske gjennomføringen. Barneverntjenesten må først ta kontakt med Barne-, ungdoms- og familieetaten for å finne en institusjonsplass. Fordi det er mangel på institusjonsplasser er ofte tilbakemeldingen negativ.⁹⁷ En del av forklaringen på at det er mangel på institusjonsplasser kan være statens uttalte målsetting om å redusere bruken av institusjonsplasser, og heller øke bruken av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak.⁹⁸ I et stort antall saker får derfor ikke barnevernet anledning til å sende saken til fylkesnemnda, og ungdommen får kanskje ikke den hjelpen den har behov for.

Plasseringsalternativene kan være både private og offentlige, og alt fra kommunale og statlige institusjoner til alternative ruskollektiver og fosterhjem. Fosterhjem som har ”særlige forutsetninger for å kunne løse de problemer som foreligger” kan også være et plasseringsalternativ, jfr. bvl.§4-27 2.punktum. Det er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som har hovedansvaret for å utpeke og godkjenne institusjonene, jfr. bvl.§4-27 og kap.5.

---

⁹⁷ Hjøll (2009).

⁹⁸ Berg (2009).

Vedtakene etter §4-24 kan også danne grunnlaget for å tvangsplassere barn i psykiatrisk institusjon etter lov om psykisk helsevern⁹⁹

Tilbudet består av åpne og lukkede barneverminstitusjoner. Institusjonstypene har de samme formål og oppgaver. Det er opp til hver enkelt barneverminstitusjon hvordan de legger opp et velfungerende behandlingsopplegg. Bruken av tvang skal være minimal,¹⁰⁰ og er nærmere regulert gjennom forskrift om rettigheter og bruk av tvang under barnevernet.

6.4.2 Varighet av institusjonsopphold

6.4.2.1 Korttidsplassering

Ved korttidsplassering er varigheten 4 uker eller kortere dersom vedtaket fastsetter dette. Perioden skal benyttes til observasjon, undersøkelser og planlegging med sikte på å finne et velegnet opplegg for videre behandling, både i og utenfor institusjonen. Det er viktig at perioden ikke sammenblandes med kravet til den forvaltningsmessige undersøkelsen foretatt av barnevernet, som skal ligge til grunn for vedtak etter §4-24. Undersøkelsen forut for vedtaket er svært viktig, dette for å avklare hvorvidt barnet har alvorlige atferdsvansker.

Det er adgang til å beslutte videre plassering i opptil 4 nye uker for en videre utredning av ungdommen. En slik forlengelse beslattes av fylkesnemnda. I Ot.prp.nr.44(1991-1992) på s.114 fremhever barne- og familiedepartementet at et nytt vedtak først kan treffes etter 2/3 av den først fastsatte plasseringstid. Bakgrunnen for dette er at plasseringens første del må vurderes, før man i det hele tatt kan vurdere om plasseringstiden skal søkes forlengt. Forlengelse skal i følge forarbeidene først og fremst benyttes for ungdom som er i en "... særlig tilspisset eller kritisk situasjon...", og som derfor har et behov for lenger utredning, og at fylkesnemnda ser behovet og nytten av lenger institusjonsopphold.¹⁰¹

---

⁹⁹ Lindboe (2009) s.72.

¹⁰⁰ NOU 2000:12 s.233 flg.

¹⁰¹ Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.60.

6.4.2.2 Langtidsplassering

I tilfeller hvor korttidsplassering ikke anses tilstrekkelig hjemler bvl.§4-24 2.ledd langtidsplassering. I følge bestemmelsen kan ungdommen plasseres i institusjon for en periode opptil 1 år. Vilkåret for slik plassering er at barnet ”trolig... har behov...” for en ”... mer langvarig behandling...” Videre kan oppholdet i ”... særlige tilfelle...” forlenges med ytterligere 1 år for videre behandling. En språklig forståelse av ”særlig tilfelle” tilsier at dette er en unntaksregel som bør brukes med forsiktighet. En slik forlengelse kan kun brukes dersom barnet har vist en positiv utvikling ved oppholdet, og for at denne utviklingen skal bli bedre eller opprettholdt må oppholdet vare ytterligere. Forlengelsen må skje ved et nytt vedtak i fylkesnemnda.

Barneverntjenesten er ikke pålagt å holde barnet på institusjonen i hele vedtakstiden. Vedtakstiden som fylkesnemnda fastsetter gjelder kun den tvang det er lov å iverksette. Institusjonsplasseringen skal i følge rettspraksis opphøre når hensynet til barna ikke lenger kan begrunne plasseringen.¹⁰² Barnets situasjon og behov vil være i konstant endring. En ny vurdering fra barnevernet kan antyde at ungdommen har mer nytte av å tilbakeføres til foreldrene og vante omgivelser. Barneverntjenesten er derfor gitt kompetanse til å oppheve vedtaket om plassering før vedtakstiden er utløpt. Videre har barnevernet etter 6 måneder av institusjonsoppholdet en plikt til å revurdere tiltaket.¹⁰³ De vil da kunne se om resultatet av tvangsplasseringen er tilfredsstillende, og om det er behov for å beholde barnet der ut hele perioden.¹⁰⁴ Det er særlig hensynet til barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp som begrunner barnevernets kompetanse til å tilbakeføre barnet og plikten til en ny vurdering.

---

¹⁰² Rt.2003 s.1827(50).

¹⁰³ Andenæs (2004) s.299.

¹⁰⁴ Ot.prp.nr.44(1991-1992) s.114.

6.5 Fengsel vs. tvangsplassering på institusjon

Blir gjerningspersonen plassert i fengsel skal familie og pårørende aktivt trekkes inn i tilbakeføringsarbeidet. Det er spesielt viktig for unge lovbytere at deres forhold til foreldre og andre forandres i en positiv retning. Fengslene kan bl.a. tilby konflikthåndteringsarbeid, relasjonsbygging, tilbud om familieråd og veiledning. Selv om et tilbakeføringsarbeid er viktig for unge lovbytere, og kriminalomsorgens institusjoner for barn i minst mulig grad skal ha et fengselspreg, er det ikke til å komme bort i fra at straffegjennomføringslovens regler gjelder for barn som for andre innsatte.¹⁰⁵

Forum For Barnekonvensjonen lager hvert fjerde år en skyggerapport til FNs komité for barnets rettigheter. Rapporten skal supplere regjeringens egen rapport til barnekomiteen. Den siste skyggerapporten skal sammen med regjeringens rapport behandles i januar 2010. Skyggerapporten retter sterk kritikk mot Norges behandling av barn i norske fengsler. Undersøkelsen som er utført basert på intervjuer av barn i norske fengsler viser blant annet at det hvert år sitter rundt 60-70 barn i fengsel. Av de 10 intervjuede domfelte hadde den ene sittet hele 62 dager i varetekt og 3 av barna delte celle med en voksen. Det ble fortalt om hasjrøyking på cella hver kveld, og kollektive avstraffelser som blant annet langt tids isolasjon, ikke tilgang på nødvendige medisiner og liten kontakt med familie.¹⁰⁶

I St.meld.nr.37(2007-2008) pkt.11.6.2 blir det uttalt at det kan være heldig å plassere barn sammen med utvalgte eldre innsatte, som ikke vil antas å ha en negativ påvirkning på dem. Det kan på bakgrunn av skyggerapporten spørres om norske soningsforhold for barn er i strid med Norges forpliktelser etter både BK og EMK. BK art.37 litra c setter forbud mot at unge innsatte blir plassert sammen med voksne som gir en negativ påvirkning på barna. Den negative påvirkningen forklares ved at de blir rekruttert inn i et kriminelt miljø, får tilgang på narkotika og blir utsatt for kollektive avstraffelser som følge av en handling

---

¹⁰⁵ St.meld. nr.37 (2007-2008) pkt.11.6.2.

¹⁰⁶ www.advokatbladet.no

andre har gjort. Dette kan ikke sies å være til barnets beste, og det er derfor viktig at det nå skjer endringer.

For å tilfredsstillere Norges forpliktelser særlig etter BK og for å imøtekomme barns særskilte behov har regjeringen besluttet å etablere to ungdomsenheter i Oslo og Bergen. Tilbudet i Bergen har vært i drift fra september 2009, og skal gjelde både for varetekstsinnsatte og domfelte. Regjeringen opplyser at ungdomsenhetene ikke skal ha fengselspreg, men være mer som en bolig. Det åpnes for økt aktivitetstilbud, og at nærmeste pårørende tilbys bomuligheter i tilknytning til ungdomsenheten. Tilbudene skal ha en god kombinasjon av sikkerhet og tverrfaglig samarbeid med ulike offentlige etater som skole og barnevern.¹⁰⁷

Etter min mening innebærer ungdomsenhetene tilfredsstillende ivaretagelse av hensynene bak straff og beskyttelsen av samfunnet. Fraværet av etablerte kriminelle, utvidet aktivitetstilbud og fokuset på tverrfaglig samarbeid fører til at hensynet til barnets beste blir ivare tatt på en bedre måte.

Det at det per i dag bare finnes to slike ungdomsenheter, fører til at barna i de fleste tilfeller må sone utenfor sin region. Bomulighetene for de nærmeste pårørende kan bøte på dette. Det kan imidlertid spørres om tilbudet kun er reelt for de med ressurssterke foreldre, som har muligheten til å kunne komme på besøk. Kanskje resultatet er at det faktisk blir til barnets beste å sone i et av de vanlige fengslene som er tilknyttet deres hjemsted, og dermed risikerer å ikke få den spesielle tilpasningen som ungdomsenhetene tilbyr. Denne situasjonen vil kunne være i strid med likhetsprinsippet og prinsippet til forutberegnelighet.

En kan også sette spørsmålsteget ved om opprettelsen av ungdomsenhetene kan stride mot regjeringens mål om at barn skal ut av fengsler. Det kan føre til at terskelen for å plassere barn i fengsler som er en frihetsberøvende reaksjon, nå blir mindre enn tidligere. Dette fordi de nye ungdomsenhetene kan gi et signal om at de skal fylles opp med barn som har

---

¹⁰⁷ Prop. 1 S (2009-2010) Programområde 06 Justisdepartementet.

begått en kriminell handling, men som i stedet for fengsel heller kan nytte godt av ungdomsstormøter eller samfunnsstraff.

Som saksbehandler i fengselsgruppa på JURK har jeg erfart at det er interne forskjeller og retningslinjer i fengslene. Noen fengsler har bedre utdannelses-, fritids- og kulturtilbud enn andre. Nå blir det imidlertid satt i gang tiltak som skal forbedre barns situasjon i fengslene. I blant annet Larvik fengsel har de fått mer kompetanse når det gjelder barn, og de har ekstra beredskap for å ta i mot unge innsatte.¹⁰⁸ Det er videre verdt å nevne at regjeringen ønsker å innvilge mer penger til straffegjennomføringen, blant annet til bruk av styrking av undervisningen i fengselet,¹⁰⁹ noe som er fordelaktig for spesielt unge innsatte.

En tvangsplassering på en barnevernsinstitusjon skal legge alt til rette for at barnets behov blir ivaretatt, som for eksempel både behandling og opplæring. Vanlige rutiner skal ikke endres mye så lenge det er i samsvar med vedtaket, men bli gjennomført med eventuelle reguleringer og begrensinger. Barnet skal i utgangspunktet ikke isoleres fra lokalmiljøet. Den innlagte skal gis muligheten til å gå på skole og dyrke sine fritidsinteresser, jfr.§6 i forskrift om tvang i barneverninstitusjon. Videre skal det legges til rette for samvær¹¹⁰ og korrespondanse med familie og andre, jfr. forskriften §§7,8,9.

Straffegjennomføringen blir nå mer tilpasset innsatte som er under 18 år, og deres hensyn og behov. Straffegjennomføringen for barn i Norge er på vei til å være i samsvar med våre forpliktelser etter BK. Det er imidlertid viktig at det faktisk skal være et skille mellom straffegjennomføring og behandling etter barnevernloven, noe som er forståelig med tanke på at de ulike organene skal ivareta ulike hensyn som ofte ikke er forenelige. Jeg viser i den forbindelse til redegjørelsen i pkt.3. Det er derfor bra at alternative straffesanksjoner som samfunnsstraff, konfliktråd og stormøter med ungdomskontrakter blir anvendt for unge

---

¹⁰⁸ St.meld.nr.37 (2007-2008) s.153.

¹⁰⁹ Pressemelding fra Justis- og politidepartementet 13.10.09.

¹¹⁰ Se pkt. 5.2.2.

kriminelle. Videre vil det etter barnevernloven være muligheter for å forlenge institusjonsoppholdet til barnet, dersom det er nødvendig. Dette mener jeg innebærer en ”kvalitetssikring” av oppholdet kontra fengselsstraff. I strafferetten er det opp til dommeren ved domsavsigelse å idømme en passende straff. Det er derfor ikke muligheter til å vedta en forlengelse av denne dersom de ansatte i fengselet mener det er behov for et lenger opphold. Imidlertid kan en innsatt slippe ut før den fastsatte tiden, hvis spesielle vilkår er oppfylt.

Etter min mening vil det være mest hensiktsmessig å plassere en ungdom som har begått kriminelle handlinger på en barneverninstitusjon i stedet for i et fengsel. Dette fordi de i en institusjon tilrettelegger ut i fra hvert enkelt barns behov, de innehar spesialkompetanse og har en hjelpende funksjon for å få barn som har begått kriminelle handlinger ut av sitt dårlige mønster og avvikende atferd. Personen bør også tas bort fra uheldige påvirkninger et fengselsopphold kan gi. Verdien av utdannings- og arbeidsmuligheter blir for mange borte ved soning i fengsel, og sannsynlighet for tilbakefall blir dermed betydelig.

7 Forbudet mot dobbelstraff

EMK protokoll 7 art.4 inneholder forbud mot dobbelstraff og dobbeltforfølgning.

Bestemmelsen innebærer at ingen skal bli straffet på ny for en straffbar handling som han allerede er blitt endelig frikjent eller domfelt for. Hensynet bak dette er at det skal kunne gi "... beskyttelse mot den belastning det er å bli utsatt for en ny straffeforfølgning for det som allerede er straffesaksjonert fra samfunnet side ved en endelig avgjørelse", jfr.

Rt.2002 s.557

Spesielt for personer mellom 15 og 18 år er at både barnevernet og strafferettspleien har kompetanse til å forfølge og ilegge reaksjoner dersom det blir begått noe kriminelt. Dette tosporede systemet som åpner for barnevernstiltak og straff vil kunne reise spørsmål i forhold til bestemmelsen om dobbelstraff. Problemstillingen blir om et barn kan bli tvangsplassert etter bvl.§4-24 og utsatt for straffeforfølgning for en og samme handling.

Denne problemstillingen var oppe for Høyesterett i Rt.2003 s.1827. Saken dreide seg om en 17 år gammel gutt som var blitt tvangsplassert i barneverninstitusjon grunnet alvorlige atferdsvansker som hadde vist seg ved alvorlig kriminalitet som grovt ran. Spørsmålet var om det forutgående vedtaket om tvangsplassering sperret for den forekommende straffesaken. Spørsmålet kan også formuleres om tvangsplassering etter bvl.§4-24 (første strekpunkt) utgjør en straffeforfølgning etter EMK protokoll 7 art.4, og dermed at et endelig vedtak sperrer for en senere straffesak om samme forhold.

Høyesterett uttalte at fordi tvangsmessig institusjonsplassering ikke regnes som straff etter intern norsk rett, må man se hva som er straffeforfølgning i forhold til straffebegrepet etter EMK, de såkalte Engel-kriteriene. Flertallet (dissens 4-1) uttalte at i forhold til Engel-kriteriene må fylkesnemndsprosessen anses som straffeforfølgning på grunn av lovbruddets karakter. Videre er institusjonsplassering så inngripende at det i kombinasjon med vilkåret om alvorlig eller gjentatt kriminalitet klart må anses som straff på grunn av "den kumulative effekt av grunnlaget for inngrepet og inngrepets innhold og alvor." "Siden et vedtak om tvangsplassering på grunnlag av straffbare handlinger må anses som

straffeforfølgning i forhold til EMK, følger det imidlertid av forbudet mot gjentatt strafforfølgning i EMK protokoll 7 art.4 at det etter at fylkesnemndasvedtak om tvangsplassering ble endelig, ikke er adgang til å reise straffesak for de samme straffbare forholdene som dannet grunnlag for fylkesnemndas vedtak.”

I den senere avgjørelsen inntatt i Rt.2004 s.1368 ble det foretatt en konkret og fullstendig vurdering av samme sak som var gjenstand for prøvelse i Rt.2003 s.1827. Spørsmålet i kjeremålet i Rt.2004 s.1368 var om den tiltalen som var tatt ut overfor gutten kan sies å gjelde de samme straffbare forholdene som barnevernsaken. For at dette skal være tilfelle må det foreligge en ”strafferettslig identitet mellom straffebudene”. Gjelder de bestemmelsene som ble anvendt i barnevernsaken ”samme forhold” som de bestemmelser som det er tatt ut tiltale etter? Er de objektive vilkår for å ilegge sanksjon i det vesentlige de samme? Etter en helhetsvurdering konkluderte Høyesterett med at det ikke er slik identitet mellom vilkårene for tvangsplassering etter barnevernloven og straff, at straffesaken kan anses å gjelde ”samme forhold” som barnevernsaken.

Det Høyesterett la vekt på var at selv om det er samme kriminelle handling som utløser både straffeforfølgning og tvangsplassering på institusjon etter bvl.§4-24 vil det etter bvl.§4-24 første ledd første strekpunkt, i tillegg til at de objektive og subjektive vilkårene for straff er oppfylt, være et tilleggsvilkår om at barnet har vist ”alvorlig atferdsvansker” og at barnet har ”behov for mer langvarig behandling”. Derfor skiller vilkårene for inngrep etter barnevernloven §4-24 første ledd første strekpunkt seg klart fra vilkårene for straff etter den relevante straffebestemmelsen. I tillegg vil formålet med sanksjonene være forskjellige. Etter barnevernloven skal formålet med tvangsplassering på institusjon være å hjelpe barnet med langvarig behandling, selv om det innebærer en innskrenking i den personlige frihet. Straffelovens formål er prevensjon. En straffereaksjon kan ikke regnes som verken hjelp eller forebyggende for de det gjelder. Videre er interessene bestemmelsene skal beskytte så forskjellig fra hverandre at de to spor ikke kan gjelde ”samme forhold”. Bvl.§4-24 skal beskytte er barnets interesse. Strafferetten skal beskytte

samfunnets og fornærmedes interesser. Her er det ikke fokus på den som har utført den kriminelle handlingen.

Jeg mener at alvoret og innholdet i sanksjonene også fører til at det ikke kan gjelde ”samme forhold” fordi det er noe annet å sitte i fengsel enn å være på en institusjon hvor det er tilrettelagt for ungdommens behov og mer frihet. I barnevernsinstitusjonene er det barnevernsfaglige ansatte som jobber, mens det kun i et fåtall fengsler finnes et tverrfaglig samarbeid med andre etater for å ivareta barnas behov. I barneverninstitusjoner er det større mulighet for kontakt med familien og det å opprettholde sine vanlige aktiviteter og skolegang.

Jeg ønsker imidlertid å nevne at når det gjelder formålet med sanksjonen og interessene bestemmelsene skal beskytte, dreies det mer og mer i en retning som omhandler viktigheten av hensynet til den unge kriminelle. Det som viser dette er at de nye tiltakene som er igangsatt og utprøvd for unge kriminelle etter strafferettspleien kan sies å tilfredsstille både kravet til individual – og allmennprevensjon, og er et hjelpeformål ettersom barnet her får muligheter til å forstå sine handlinger på en annen måte og får muligheten til å gjøre opp for seg.

I tillegg er det en forutsetning for å kunne vedta tvangsplassering at barnevernlovens øvrige vilkår også er oppfylt. Tvangsplassering på grunn av kriminalitet på institusjon etter bvl. §4-24 vil dermed ikke føre til at en senere straffesak mot barnet må avvises, selv om tiltalen som blir tatt ut bygger på akkurat de samme faktiske forhold som ligger til grunn for tvangsplasseringen.¹¹¹ Det kan etter dette fattes vedtak om tvangsplassering på grunnlag av kriminalitetsalternativet i §4-24 selv om det foreligger en endelig straffedom mot vedkommende for det samme faktiske forhold.¹¹²

---

¹¹¹ Den samme tolkningen har også Fylkesnemndutvalget i NOU 2005:9 pkt 20.4 og 20.5.

¹¹² Prinsipputtalelse fra Barne- og likestillingsdepartementet 08.10.2004.

Resultatet i Rt.2004 s.1368 fører til at det ene tiltaket ikke utelukker det andre. Det kan hindre taktikk fra den unge kriminelle for å unngå straffeforfølgning. Problemet kan bli hvordan et barn vil føle på det å risikere straffeforfølgning når det kommer ut av institusjonen, og omvendt. Kanskje det kan ødelegge barnets motivasjon til en endring? Det kan føre til at de føler det som at de faktisk blir straffet to ganger. Et tett samarbeid mellom barnevernet og påtalemyndigheten om det beste for ungdom som har begått en kriminell handling, vil kunne føre til at barnet unngår å bli utsatt for både tvangsplassering på institusjon og dom i straffesak. At en riktig løsning for dette barnet blir valgt.

8 Avsluttende bemerkninger

Avhandlingens hovedtema har vært å se på hva som skjer med et barn som har begått en kriminell handling, både i forhold til barnevernet og strafferettspleien.

Politikere har de siste årene fokusert mye på å styrke arbeidet med kriminalforebygging. Soria Moria(1) erklæringen fokuserer på at straffesanksjoner må kombineres med andre positive og fremtidsrettende tiltak, og at individnivået blir sterkere vektlagt, slik at alle uansett forutsetninger kan inkluderes og delta i samfunnet.¹¹³ I tillegg til de opprinnelige hensynene bak straff, har det de siste årene blitt fokusert mer på gjenopprettende rett, offeret og at individet selv er en del av dette. Dette gjør at strafferettspleien og barnevernet nærmer seg hverandre mer i arbeidet for barn som begår kriminelle handlinger.

Det alminnelige utgangspunktet er at det etter barnevernloven er barnets eget behov som blir beskyttet, mens i strafferettspleien er det samfunnets interesser og fornærmedes hensyn som blir beskyttet. Hensynene er derfor ”vesensforskjellige”, som vi så i Rt.2004 s.1368. Imidlertid viser denne avhandlingen at det har skjedd en viktig utvikling i strafferettspleien, ved at de strafferettslige hensyn blir holdt opp mot barnets beste. Utviklingen har gått til det punkt at hensynet til barnets beste i større grad vinner frem. Ettersom det nå finnes flere straffalternativer for unge lovbrøyttere, får vi håpe domstolene velger disse fremfor ubetinget fengsel.

---

¹¹³ Handlingsplan Gode Krefter.

9 Litteraturliste

9.1 Lover

9.1.1 Norske lover

- 1814 Kongeriket Norges Grundlov (grunnloven) av 17.mai 1814
- 1902 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22.mai 1902 nr. 10
- 1927 Lov om vergemål for umyndige (vergemålsloven) av 22.april 1927 nr. 3
- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10.februar 1967
- 1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22.mai 1981 nr. 25
- 1982 Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v (alkoholloven) av 02.juni 1982 nr.27
- 1992 Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100
- 1995 Lov om politiet (politiloven) av 4.august 1995 nr. 53
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21.mai 1999 nr. 30
- 2001 Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) av 18.mai 2001 nr. 21
- 2005 Lov om straff (straffeloven) av 20.mai 2005 nr. 28
- 2005 Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17.juni 2005 nr. 90

9.1.2 Traktater o.l

- EMK Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, Roma 1950
- BK FNs konvensjon om barnets rettigheter, 1989

9.2 Forarbeider og etterarbeider

Ot.prp. nr. 44 (1991-1992) Om lov om barneverntjenester. (barnevernloven)

Ot.prp.nr.106 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m (lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet)

Ot.prp.nr.90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Innst.O. nr. 80 (1991-1992) Melding fra forbruker- og administrasjonskomiteen om lov om barneverntjenester (barnevernloven)

St.prp. nr. 1 (2008-2009) For budsjettåret 2009

Prop. 1 S (2009-2010) For budsjettåret 2010

St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker (kriminalomsorgsmelding)

NOU 1985: 18 Lov om sosiale tjenester m.v

NOU 2000:12 Barnevernet i Norge

NOU 2005:9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker

NOU 2008:15 Barn og straff

9.3 Forskrifter

FOR 1985-06-28 nr. 1679. Om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen)

FOR 2002-12-12 nr. 1594. Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under barnevernet

9.4 Rettspraksis

9.4.1 Norske Dommer

Rt.1977 s.1207

Rt.1984 s.289

Rt.1991 s.668

Rt.1992 s.833

Rt.2002 s.557

Rt.2003 s.1455
Rt.2003 s.1827
Rt.2004 s.1368
Rt.2004 s.1655
Rt.2005 s.1096
Rt.2007 s.252
Rt.2009 s.903
Rt.2009 s.1025
HR-2009-1932-A
Trondheim tingrett, 07.08.09

9.4.2 Fylkesnemndsavgjørelser

FNV 2008-282-OSL
FNV 2008-683-OSL

9.4.3 Internasjonale dommer

DG mot Irland 16.mai 2002 39474/98 Kammer

9.5 Litteratur

Andenæs, Johs. *Norsk straffeprosess, samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer*. 4.utg.
Universitetsforlaget, 2009

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett – ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber-Mohn*. 5.utg. Universitetsforlaget, 2004

Egge, Marit *Forsøk med ungdomskontrakter*. Politihøgskolen, 2004

Falck, Sturla *Mellom straff og behandling – Tvangsplassering av ungdom med alvorlige atferdsvansker*. 1.utg. Oslo, 2006

Hov, Jo *Rettergang 2*. Papinian Oslo, 2007

Kvello, Øyvind og Christian Wendelborg *Prosessevaluering av det treårige prosjektet: Oppfølgingsteam for unge lovbrøyttere*, NTNU Samfunnsforskning, 2009

Lindboe, Knut *Barnevernrett*. 5.utg. Universitetsforlaget, 2008

Lindboe, Knut *Barnevernloven*. 6.utg. Gyldendal Akademisk, 2009

NOVA rapport 5/2009 *Problemer har ikke kontortid*

Oppedal, Mons *Akutthjemlene i barnevernloven*. 1.utg. Oslo, 2008

Smith, Lucy og Peter Lødrup *Barn og foreldre*. 7.utg. Oslo, 2006

Smith, Lucy. *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. I: Høstmølingen, Kjørholt og Sandberg, *Barnekonvensjonen, Barns rettigheter i Norge*. Oslo, 2008

9.6 Rundskriv

Rundskriv fra Barne- og familiedepartementet 2005 *Rundskriv Q-24/2005, Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*

<http://www.regjeringen.no> [lest 14.oktober 2009]

Rundskriv fra Riksadvokaten: nr. 1/2006 (Ra 06-176) *Mål og prioriteringer*

<http://www.riksadvokaten.no> [lest 29.september.2009]

Rundskriv fra Riksadvokaten: nr. 1/2008 (Ra 08-149) *Mål og prioriteringer*
<http://riksadvokaten.no> [lest 27.oktober 2009]

Rundskriv fra Riksadvokaten: nr. 4/2008 *Konflikttrådsloven*
<http://riksadvokaten.no> [lest 27.oktober 2009]

Rundskriv fra Riksadvokaten: nr 1/2009 (Ra 09-175) *Mål og prioriteringer*
<http://riksadvokaten.no> [lest 29.september 2009]

Rundskriv fra Riksadvokaten: nr 2/2009 (Ra 09-174) *Mål og prioriteringer*
<http://riksadvokaten.no> [lest 29.september 2009]

9.7 Annet

Samtale med representanter fra Barnevernvakten i Oslo, 22.09.09

Samtale med representant fra Politidirektoratet Siv Tone Syversen, 02.10.09

Deltakelse på Kråd konferansen 2009: Restorative Justice 23.10.09

Berg, Nina. *Kriminelle unge en utfordring*. 2009.

<http://www.adressa.no/meninger/article1270166.ece> [lest 04.11.2009]

Hjell, Ole Martin. (saksbehandler i barnevernet) Tabloid på TV 2. 08.10.09

Høvik, Trond. *Hva gjør vi med kriminelle barn?* I: Politiembetsmennesenes blad. Nr.3 2008

Advokatbladet. <http://www.advokatbladet.no/Nyheter1/Barn-i-fengsel-2009-9/>
[lest 19.10.09]

Barne- og likestillingsdepartementet. *Barnevernets håndtering av saker med tilknytning til barne- og ungdomskriminalitet*. Prinsipputtalelse 16.07.2004. www.regjeringen.no [lest 07.10.09]

Barne- og likestillingsdepartementet. *Barnevern og dobbeltstraff*. Prinsipputtalelse 08.10.2004. www.regjeringen.no [lest 05.10.09]

Justis- og politidepartementet. *Kriminalomsorgen styrkes med 277 millioner*. Pressemelding nr.158-2009, 13.10.2009. www.regjeringen.no. [lest 05.11.09]

Gode Krefter Kriminalitetsforebyggende handlingsplan – 35 tiltak for økt trygget. Justis- og politidepartementet.

SLT-perm.1998. www.krad.no [lest 10.11.09]

